

**Verkiezingsprogramma
gemeenteraadsverkiezingen 2018**

D66 Verkiezingsprogramma 2018 – 2022

Het verkiezingsprogramma van D66 is definitief vastgesteld door de leden tijdens de ledenvergadering op 7 januari 2018.

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Inleiding	6
Waar zet D66 Rijssen-Holten zich de komende jaren voor in?	7
1 Onderwijs	8
2 Zorg en Welzijn	12
3 Klimaat & Energie	19
4 Economie, ondernemerschap en innovatie	22
5 Werk en inkomen	29
6 Bestuurlijke vernieuwing	34
7 Gemeentefinanciën	41
8 Integratie	44
9 Veiligheid	46
10 Leefomgeving	52
11 Mobiliteit	56
12 Natuur en buitengebied	59
13 Ruimtelijke ontwikkeling om te wonen, werken en leven	61
14 Kunst & cultuur	65
15 Sport	70

Voorwoord

Herman Klein Velderman
Lijsttrekker

Het gaat goed met Rijssen-Holten. Wij behoren tot de financieel gezondste gemeenten van Nederland en mogen ons wederom uitroepen tot de mkb-vriendelijkste gemeente van Nederland. Daarnaast zijn we ook wandelgemeente, fietsgemeente en misschien wel de rijkste gemeente van Twente.

We willen samen met jou het beste behouden en versterken!

Dat wil niet zeggen dat we niets te doen hebben om het nog beter te maken.

Ons motto: goed voor elkaar!

We luisteren naar elkaar, hebben oog voor elkaar, we verbinden, zoeken elkaar op, zorgen ervoor dat zoveel mogelijk mensen kunnen blijven meedoen in de samenleving, geven elkaar ruimte en keuzevrijheid. We hebben het goed voor elkaar in Rijssen-Holten, we regelen het goed, we hebben goede afspraken en heldere regels, zijn toekomstgericht, zijn duurzaam. **Samen zijn we goed voor elkaar en samen hebben we het goed voor elkaar!**

D66'ers hebben de energie om Rijssen-Holten samen vooruit te brengen.

Wij zijn niet bang om problemen die inwoners ervaren aan te pakken en te benoemen. Daarmee brachten we een visieloze coalitie tot daden en droegen we eraan bij om de gemeente te laten groeien. Zo is er nu een blijvers lening die het mogelijk maakt voor ouderen om langer in hun eigen huis te wonen en komen er maatregelen waardoor vooral visueel gehandicapten minder belemmerd worden in hun vrijheid. Beleidsplannen worden beter getoetst op de effecten. Een voorgenomen reclamebelasting (bedoeld voor een camerasysteem op een industrieterrein in Rijssen) is mede door onze inspanning teruggedraaid, tot grote opluchting van veel ondernemers.

We signaleren problemen waar wij ons voor in willen zetten, zoals het drugs- en alcoholgebruik onder jongeren, de algemene gezondheid van de inwoners, het achterblijven op het gebied van CO₂-reductie maar ook de nog steeds moeizame communicatie van de gemeente met haar inwoners.

Ongelijkheid is onacceptabel, vooral als deze leidt tot ongelijke kansen.

We hebben de zondagsopening die tot ongelijkheid in de regio zorgt regelmatig ter sprake gebracht, waardoor er nu weer een opening is om dit te bespreken. Waar in de gemeente Hof van Twente ondernemers hun deuren mogen openen op zondag heeft dat economische gevolgen voor ondernemers in de gemeente Rijssen-Holten die dat niet mogen op last van het college. Deze ondernemers lopen inkomsten mis doordat veel inwoners en vooral ook toeristen vanuit Rijssen-Holten ergens anders gaan winkelen. Wij willen de keuze om op zondag de deuren open te doen overlaten aan de ondernemer zelf. Dit mag geen opgelegde keuze zijn van de overheid. Wij zijn van mening dat hier in overleg een passende oplossing voor gezocht kan worden. Met respect en ruimte voor elkaar.

D66 breekt muren af in onze hokjesmaatschappij. We staan niet tegenover elkaar, maar naast elkaar. We nemen de moeite elkaar te verstaan in plaats van ons te verstoppen achter vooroordelen. We hebben elkaar meer nodig dan we beseffen. Een verdeelde gemeente is een wankel fundament voor vooruitgang.

Wij werken aan een optimistische gemeente. Aan een rechtvaardige samenleving. Aan een gemeenschap waarin mensen elkaar en de overheid weer vertrouwen. Met de blik op de toekomst. Met als kompas onze idealen van vrijheid voor het individu en radicale kansengelijkheid. En met aandacht en begrip voor mensen die vastlopen of niet mee kunnen komen.

In dit verkiezingsprogramma staan onze plannen en ideeën voor de komende vier jaar. Onze inzet voor een nieuwe regeerperiode. Geen valse beloftes, maar geloofwaardige politiek.

Inleiding

Al vijftig jaar kiest D66 voor een optimistisch Nederland. Sinds vier jaar heeft D66 ook weer een duidelijk geluid in de gemeente Rijssen-Holten. Een gemeente die in zichzelf gelooft en waar onze vrijheid en eigenheid niet worden verward met egoïsme en leven in je eigen cocon. Samen met jou willen we vasthouden en versterken wat Rijssen-Holten een fantastische gemeente maakt.

Problemen oplossen. Wat ingewikkeld is weer simpel maken. Met eerlijke politiek en door initiatief. We zijn duidelijk over wat we de komende jaren zullen aanpakken. Alles tegelijk doen kan niet. En we nemen initiatief omdat dit bij ons past. Voortkabbelen brengt ons niet verder. Laten we als gemeente onze vleugels weer uitslaan. Zorgen dat onze kinderen het nog beter krijgen dan wij.

Samen – Bewust – Persoonlijk: het fundament van D66 van waaruit wij politiek bedrijven. Dat leggen we graag even uit.

Samen

We staan voor mooie uitdagingen. Waarbij we mensen samenbrengen, en zo meer begrip voor elkaar laten krijgen. We hebben elkaar nodig! Het vertrouwen in de slagkracht van de overheid willen we herstellen door te laten zien dat het anders kan. We luisteren naar wat er bij jou speelt en vertalen dit naar hoe we als gemeente hierop inspelen.

Wij willen inwoners graag meer betrekken bij keuzes die de gemeente maakt. De ideeën, meningen en bijdrage van inwoners zijn erg belangrijk voor gemeente Rijssen-Holten. Het vaker inzetten van het digitale inwonerspanel is een goed middel om participatie te bevorderen. Zo kunnen inwoners uit alle kernen en buitengebieden inbreng geven over allerlei onderwerpen die spelen in de gemeente.

Ons uitgangspunt is: ruimte maken en ruimte laten. D66 gelooft in een overheid die zich richt op kerntaken. De gemeente hoeft niet op te lossen wat een zorgzame samenleving zelf ook kan doen. Op het gebied van sociale zekerheid, zorg, kinderopvang, mantelzorg, groenonderhoud, noem maar op. Initiatieven van mensen onderling, in hun eigen omgeving, zijn vaak effectiever, efficiënter en vaak ook gewoon veel leuker dan pogingen van de overheid om hetzelfde te regelen.

We zoeken hiervoor de verbinding met elkaar, want alleen samen komen we tot goede ideeën voor Rijssen-Holten! Een gemeente waar we het normaal vinden om elkaar een handje te helpen. Waar mensen niet tussen wal en schip vallen. Waar we ons richten op de toekomst en kansen grijpen die ons verder brengen.

Bewust

Samen leven is bewust zijn van wat je doet en wat er om je heen aan de hand is. Nu en in de toekomst. Het gaat om verantwoordelijkheid voor alles hier op aarde: de mens, de natuur, de dieren, je leefomgeving en natuurlijk jezelf!

In onze aanpak kiezen we voor de vrijheid om jezelf te zijn, investeren in mens en onderwijs, volop kansen krijgen, samen delen, denken aan de toekomst. Hiermee bouwen we aan een samenleving waarin we tweedeling willen bestrijden, waarin diversiteit meer is dan een modewoord en waarin we open staan voor de wereld en voor technologische ontwikkelingen.

Wat ons betreft verdwijnt het afval zoals we dat nu kennen. Vrijwel alles dat we gebruiken, kan steeds opnieuw worden gebruikt. We stappen dus af van de lijn 'produceren, consumeren en daarna weggooien'. We maken de cirkel rond. Zo sparen we behalve onze grondstoffen ook het milieu, verminderen we onze CO₂-uitstoot en stimuleren we innovatie, nieuwe bedrijvigheid en werkgelegenheid.

Hoe zou onze maatschappij eruitzien zonder kunst en cultuur? Fantasieloos, kleurloos, emotioneel. Kunst en cultuur vormen de bron van creativiteit in allerlei opzichten en zijn broodnodig in alle sectoren van de maatschappij. Zonder creativiteit is er geen kans op verandering en innovatie.

Persoonlijk

We zijn zichtbaar, staan midden in de samenleving en het is makkelijk om ons te vinden om contact op te nemen. We maken het graag persoonlijk! We willen een toegankelijk bestuur met korte lijnen.

De standpunten en de visie van D66 ontstaan niet vanachter het bureau. We zijn aanwezig bij bijeenkomsten waar jij ook aanwezig bent, om naar jou te luisteren en met jou in gesprek te gaan. We zijn goed bereikbaar via de mail of telefoon en via de sociale media voor inwoners en organisaties, die samen met ons op zoek willen gaan naar oplossingen.

We willen ruimte geven aan de eigenheid van Rijssen en Holten. De verschillen tussen Rijssen en Holten hebben deze dorpskernen gevormd tot wat ze nu zijn. D66 ziet deze verschillen binnen de gemeente als componenten in een sterk geheel. We willen juist die eigenheid van de twee kernen koesteren. Een voorbeeld hiervan is verruiming van de openingstijden voor winkels, die daar behoefte aan hebben, op zondag – vooral ook voor de vele toeristen die onze gemeente jaarlijks bezoeken.

We willen sturen op het doel en niet op de regels, regels zijn een middel en geen doel op zich. In de visie van D66 heeft de (lokale) overheid een voorwaardenscheppende functie, waarbij we de eigen kracht van inwoners, bedrijven en organisaties stimuleren.

Waar zetten we ons voor in

1 Onderwijs

Onderwijs betekent voor D66 een leven lang leren, zodat mensen zichzelf blijven ontwikkelen. Investeren in educatie is bouwen aan een duurzame, goede toekomst. Goed onderwijs haalt het beste uit ieder kind. Het maakt mensen mondig, kundig, onafhankelijk en het leidt tot zelfontplooiing. Hiermee wordt zowel de basis gelegd voor een mooie toekomst voor het individu als voor de toekomst van de samenleving. Het is de taak van de gemeente randvoorwaarden te creëren die onderwijsinstellingen mogelijk maken kwalitatief goed onderwijs te geven en hen te stimuleren het onderwijs voortdurend te verbeteren, zodat het voldoet aan de eisen die een snel veranderende maatschappij aan het onderwijs stelt. D66 wil dat leerlingen worden gestimuleerd het beste uit zichzelf te halen. We maken werk van gelijke kansen voor iedereen, keuzevrijheid, goede aansluiting op de arbeidsmarkt en meer medezeggenschap.

1.1 Randvoorwaarden voor beter onderwijs

D66 staat voor een goede kwaliteit van onderwijs en geeft prioriteit aan de ontwikkeling van jonge mensen. Investeren in jeugd is bouwen aan een duurzaam goede toekomst. Dáár ligt de brede verantwoordelijkheid van de gemeente als het gaat over onderwijs. De schoolbesturen zijn eerstverantwoordelijk, maar de gemeente is medeverantwoordelijk over de hele lijn, en misschien wel het meest voor de jongste groepen. De gemeente kan, behalve door de uitvoering van haar wettelijke onderwijstaken en -bevoegdheden, het verschil maken voor kinderen door informeel haar invloed te gebruiken.

- D66 wil een prettige leeromgeving voor alle kinderen. De gemeente is verantwoordelijk voor de huisvesting voor nieuwbouw en kan voorwaarden verbinden aan subsidies voor renovatie van bestaande schoolgebouwen. D66 wil dat scholen duurzaam zijn, multifunctioneel (integrale kindcentra) en een prettig en gezond binnenklimaat hebben.
- D66 wil dat openbare basisscholen makkelijk toegankelijk zijn voor gezinnen met jonge kinderen in de leeftijdscategorie voor de basisschool. Daarvoor zou de gemeente openbaar onderwijs toegankelijker kunnen maken door mee te werken met het schoolbestuur om eventueel de OBS de Salto te verhuizen naar een wijk die meer aansluit op de doelgroep van de basisschool, het Opbroek.
- D66 wil dat ouders en onderwijsvernieuwers de ruimte krijgen voor een school op basis van een andere dan de klassieke richtingen. Kwaliteit staat altijd voorop. Daarom willen we vooraf toetsen of de oprichters eerder betrokken zijn geweest bij een onderwijsinstelling die op last van de inspectie is gesloten. Dat kan ook betekenen dat scholen met weinig leerlingen samenwerken of samengaan met een

andere school; de pedagogische of levensbeschouwelijke grondslag mag dan niet in de weg staan.

- D66 wil dat ouders met een kind met een lichamelijke of verstandelijke beperking dezelfde keuzevrijheid hebben voor de school van hun kind als andere ouders. Ook als dit gevolgen heeft voor de kosten die de gemeente maakt voor het leerlingenvervoer, als het kind door zijn beperking niet zelfstandig kan reizen.
- D66 wil dat wanneer het college in het collegeakkoord onderwijskundige voorstellen benoemd dat deze in een educatief programma worden opgenomen. Op die manier kunnen raadsleden hun kader stellende en controlerende taken goed uitoefenen.

1.2 Omstandigheden voor ideaal onderwijs

Het is niet de taak van de gemeente om te bepalen wat de kwaliteit van onderwijs is of om er toezicht op te houden. Dat is de taak van de onderwijsinspectie. De gemeente kan wel onderwijsinstellingen stimuleren om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren, juist waar deze tekortschiet. D66 heeft daar ideeën voor. Zo maken we werk van ons ideaal van gelijke kansen voor iedereen. Daar waar de keuzevrijheid van onderwijs in botsing komt met de onderwijskwaliteit, kiest D66 voor de kwaliteit van onderwijs voor iedereen.

- D66 wil dat de gemeente stimuleringsmaatregelen invoert voor scholen die door de Onderwijsinspectie zijn beoordeeld als “zwak” of “zeer zwak”. Aan deze maatregelen zijn voorwaarden verbonden en daarnaast maken we hier ook middelen voor vrij. De leerlingen verdienen beter onderwijs. Bovendien is er een reëel risico dat de inspectie tot sluiting overgaat; een drama voor leerlingen en leerkrachten.
- D66 wil dat specifieke programma’s, zoals plusklassen en honoursprogramma’s, ruimschoots beschikbaar en toegankelijk zijn. Daar waar een kleine school deze niet kan aanbieden moet met scholen in de buurt en de gemeente gezocht worden naar oplossingen. D66 ziet hier een aanmoedigende rol voor de gemeente.
- D66 vindt het belangrijk dat kinderen zich breed ontwikkelen. We willen aandacht voor cultuur, techniek, gezondheid en natuur. We willen daarnaast onze kinderen voorbereiden op de samenleving; met aandacht voor burgerschap, digitalisering en seksuele en culturele verschillen. Zolang deze zaken niet landelijk zijn geregeld, stimuleren we als gemeente de scholen om dit zelf te organiseren, door samenwerkingen te initiëren en budget te reserveren. Wel blijven de scholen aan het roer; het kan niet zo zijn dat de buitenwereld de scholen overlaadt met veel te veel zaken om in het volle lesprogramma te stoppen. De lokale onderwijsagenda speelt hier dan ook een rol in.

1.3 Passend onderwijs

D66 is een voorstander van passend onderwijs waarbij elk kind een passende plek binnen het onderwijs krijgt. Het mag daarbij niet uitmaken of het kind hoogbegaafd is, of juist meer moeite heeft om mee te komen. Ieder kind verdient een eerlijke kans op onderwijs dat past bij zijn of haar capaciteiten.

- D66 wil dat het passend onderwijs aansluit op de (jeugd)zorg. Ons uitgangspunt is dat het individuele kind de beste begeleiding krijgt. Hoe we gemeentelijke taken

organiseren en financieren mag niet een belemmering zijn. Daarom gaan we slimme verbindingen maken tussen passend onderwijs en (jeugd)zorg.

- D66 wil dat de wethouder de gemeenteraad tijdig informeert over ontwikkelingen in het passend onderwijs, zodat de raad kan bijsturen als dat nodig is.
- Voor D66 hebben voldoende begeleiding in de klas, kleinere klassen en oplossingen voor thuiszitters hoge prioriteit, ook om voortijdig schoolverlaten te voorkomen. Het is van groot belang dat de gemeenteraad goed op de uitvoering hiervan kan toezien.
- D66 wil nieuwe verbindingen ontwikkelen tussen onderwijs en jeugdzorg, om het ontstaan of escaleren van problemen zoals taalachterstand, schoolverzuim, pesten, schulden en een instabiele thuissituatie te voorkomen. Deze problemen beïnvloeden onder meer de leerprestaties van kinderen en jongeren. Professionals uit de jeugdzorg hebben de expertise om deze problemen op te lossen. De school is de aangewezen plek om kinderen te helpen; we halen jeugdzorg naar de school. D66 wil inzetten op preventie, door een school met een moeilijke groep een door de gemeente gefinancierde pedagoog aan te bieden.

1.4 Integrale kindcentra

D66 wil dat alle kinderen meedoen en zich breed ontwikkelen. D66 is daarom voorstander van integrale kindcentra (ikc's) die naast goed onderwijs ook kinderopvang, peuterspeelzalen, voorschoolse educatie, consultatiebureaus, opvoedondersteuning, buitenschoolse opvang, sport en cultuur en welzijnsinstellingen bieden.

- D66 wil schoolbesturen stimuleren om bestaande scholen uit te bouwen tot integrale kindcentra. Op de eerste plaats fysiek, door het financieren van nieuwe schoolgebouwen waaraan eisen worden gesteld rond multifunctionaliteit. Daarnaast door het ondersteunen van huiswerkbegeleiding, zomer- en weekendscholen, stichtingen die zich richten op ouderbetrokkenheid, vroeg- en voorschoolse educatie, jeugdzorg op school, etc.
- Op dit moment ervaren ouders veel problemen met de huidige schoolschema's. Scholen voor kinderen van twee tot twaalf jaar met brede openingstijden en een divers dag arrangement met cultuur en sport maken een einde aan het gesleep met kinderen. Door ruimte te bieden voor ruimere openingstijden van huisartsenpraktijken, gemeentehuizen, winkels en consultatiebureaus maken we het combineren van werk en ouderschap een stukje simpeler.

1.5 Aansluiting op de arbeidsmarkt

Het mbo is beroepsonderwijs waar leerlingen voor een vak worden opgeleid. Het is daarom onwenselijk dat leerlingen worden opgeleid voor beroepen waar nauwelijks of geen werkgelegenheid in is. Landelijk maakt D66 zich er hard voor om het aantal opleidingen zonder aansluiting op de arbeidsmarkt terug te dringen, maar ook de gemeente heeft een taak.

- D66 wil dat de gemeente prognoses over economie en arbeidsmarkt deelt met relevante onderwijsinstellingen, zodat zij leerlingen beter kunnen voorlichten. Liefst worden baankansen met een bijsluiter duidelijk gemaakt aan toekomstige leerlingen.

- D66 wil dat de gemeente actiever samenwerkt met scholen voor goede voorlichting aan scholieren over baankansen van opleidingen.
- D66 wil graag dat mkb-ondernemers in de regio een adviserende rol te krijgen ten aanzien van de curriculumontwikkeling van roc's en het vmbo. Zij weten immers uit de praktijk waar de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt kan worden verbeterd.
- De gemeente kan projecten faciliteren en stimuleren die kinderen in aanraking brengt met talen en dialecten zoals Duits, Twents en Nedersaksisch. Dit met het oog op de internationale grensoverschrijdende arbeidsmarkt die de kinderen later zullen betreden.

1.6 Kansen voor vluchtelingen

Nederland heeft de afgelopen jaren een groot aantal vluchtelingen opgevangen. Zowel voor henzelf als voor de samenleving is het van belang dat zij zo snel mogelijk de taal leren en over een startkwalificatie beschikken. De taal spreken en meedoen op de arbeidsmarkt is van groot belang om mee te doen in de samenleving.

- Daarom wil D66 specifieke aandacht voor statushouders en samen met scholen, roc's en hogescholen onderwijs op maat aanbieden voor deze groep.
- Ook vluchtelingen die nog geen status hebben, moeten wat D66 betreft zo snel mogelijk Nederlands leren. Desnoods springt de gemeente financieel bij, als de middelen vanuit het rijk hiervoor niet toereikend zijn. Zij verdienen een kans, en wij zitten niet te wachten op mensen die niet mee kunnen komen in de samenleving omdat ze geen Nederlands spreken. Bovendien kunnen we op deze manier voorkomen dat nieuwkomers in de bijstand belanden.

2 Zorg en Welzijn

D66 wil zorg van goede kwaliteit, die voor iedereen toegankelijk blijft. Samen houden we zorg betaalbaar en samen zorgen wij voor welzijn, zodat jong en oud mee kunnen blijven doen in de samenleving.

D66 stelt de mens centraal en wil mensen gelijke kansen bieden. Zorg helpt om mensen op een functioneel gelijkwaardig niveau te krijgen, zodat mensen in beginsel dezelfde kansen krijgen. Hierbij gaat D66 uit van wat mensen wél kunnen, in plaats van wat ze níét kunnen. Ieder mens heeft zijn of haar wensen, behoeften, en eventuele beperkingen.

We willen aandacht geven aan de grote gezondheidsverschillen tussen groepen mensen. Waarom zijn die verschillen er en kunnen we de oorzaken van een mindere gezondheid bij bepaalde groepen wegnemen? We doen een beroep op de veerkracht van de samenleving, we willen dat sterke mensen zwakke mensen helpen. Zorg wordt niet gedaan door een aparte organisatie met het etiket “overheid”, nee “de overheid” dat zijn wij allemaal samen.

2.1 Zorg

Het lange termijn doel van alle publieke voorzieningen in de zorg is mensen mee te laten doen aan de samenleving. Voor veel mensen is het doel (weer) te kunnen werken om zo mee te doen aan de samenleving, maar er zijn natuurlijk ook veel andere manieren. D66 ziet graag dat iedereen vanuit zijn eigen gekozen rol en binnen de persoonlijke mogelijkheden meedoet. Dit overkoepelende doel “meedoen aan de samenleving” maakt ook meteen de noodzaak van een integrale aanpak duidelijk. Immers, voor het domein werk en inkomen is dit ook het doel. Daarom is het belangrijk dat over de verschillende domeinen heen wordt samengewerkt om dit einddoel te behalen.

Het is overduidelijk dat het zorgsysteem van voor de decentralisaties niet langer verder kon in Nederland en Rijsen-Holtén, dit werd onbetaalbaar. Ook duidelijk was dat niet iedereen goed in dit oude systeem paste. Daarom zijn de decentralisaties landelijk doorgevoerd en dit moet leiden tot transitie en transformatie.

D66 wil dat transitie en transformatie de komende jaren de kans krijgen hun toegevoegde waarde te laten zien. Wij waren en zijn voorstanders van de decentralisaties, omdat dit de mogelijkheid voor maatwerk en een integrale aanpak biedt.

Het gaat erom dat de zorg functioneel voor iedereen hetzelfde is, met inachtneming van ieders specifieke omstandigheden en wensen. Waar een traplift voor de één de beste oplossing is om zich door huis te kunnen bewegen, is gelijkvloers gaan wonen voor een ander het beste. Maatwerk dus, maatwerk betekent dat de gemeente iemand geeft wat hij of zij nodig heeft in zijn of haar eigen persoonlijke situatie. Dat kan dus goed betekenen dat mensen die lijden aan dezelfde aandoening niet exact hetzelfde krijgen aan ondersteuning. We geven niet meer in alle gevallen hetzelfde aantal uren huishoudelijke ondersteuning. Maar we geven iedereen hetzelfde resultaat, een schoon huis. In het ene geval is het huis schoon met minder uren dan in het andere huis.

Deze transitie naar maatwerk geeft spanning met wetten en regels die nog van de oude, sterk materieel gerichte, gelijkheidsgedachte uitgaan. D66 wil uiteraard dat de gemeente Rijssen-Holtten zich houdt aan de rechterlijke uitspraken op dit gebied. Tegelijkertijd lobbyen we voor meer wettelijke én financiële ruimte om aan de uitgangspunten van de decentralisaties recht te kunnen doen. We kiezen met ons beleid maximaal voor de decentralisatiegedachten, binnen de grenzen gesteld door landelijke politiek en rechtspraak. Uiteraard durven we ook te leren van de mislukkingen die nieuw beleid nou eenmaal met zich meebrengt.

Het moeilijkste van de decentralisaties in het sociale domein komt nu, namelijk het maken van de vereiste cultuuromslag. Deze omslag gaat niet alleen de professionals aan, maar de gehele samenleving. Iedereen krijgt ermee te maken: jongeren en ouderen, zorgbehoevenden, werkzoekenden, mensen die iets willen organiseren, etc.

- D66 wil ruimte om zorg en welzijn dicht bij de mensen in de eigen omgeving te kunnen organiseren. Dit vraagt zelfstandige professionals, die zelf aan zet zijn en goed zicht hebben op eventueel benodigde specialistische zorg. Bij het inrichten van die zorg stimuleert de gemeente (keten)samenwerking tussen zorg- en welzijnspartners, maar ook zorgverzekeraars en regionale ziekenhuizen. Meer organisaties moeten kunnen meedingen om een deel van de zorg in de gemeente te kunnen leveren. Want dat werkt het beste: zorg die uitgaat van de wijk en steeds bezig is met verbeteringen.
- De ene persoon heeft sterke behoefte aan het voeren van regie, en een andere persoon misschien minder. D66 wil meer maatwerk kunnen bieden aan de mensen die dat wensen, dit kan door een persoonsgebonden budget (pgb).
- Wij zijn ons er van bewust dat veranderingen in het zorgsysteem voor mensen een extra belasting kan zijn en waken voor te veel en te vlug opeenvolgende veranderingen. Toch willen we verbeteringen in de zorg natuurlijk niet in de weg staan. D66 wil hierbij ruimte voor experimenten binnen het systeem: probeer maar eens uit wat werkt en wat niet. Wat in de ene wijk of situatie niet goed werkt, is misschien wel een goede oplossing voor een andere wijk of situatie. Experimenteren gaat met vallen en opstaan, dat accepteren wij.
- D66 realiseert zich dat lang niet iedereen staat te springen om verandering, en dat is begrijpelijk. Daarom is het van groot belang om passende voorlichting te geven en menselijke aandacht te geven aan de begrijpelijke angsten die mensen hebben voor veranderingen. Want iedereen hoort erbij, we maken samen de samenleving! Aan ons de taak om een goed te begrijpen vertaling te maken van alle veranderingen naar de leefwereld van de mensen om wie het uiteindelijk gaat.
- We hechten belang aan maatschappelijk initiatief. Mensen die vrijwillig anderen helpen, of dat nu in de vorm van mantelzorg of vrijwilligerswerk in de schuldhelpverlening is, verdienen alle waardering en professionele ondersteuning. Tevens zorgt dit voor meer verbinding in de samenleving en dat juicht D66 toe. Overigens is het niet zo dat we bestaande taken afschuiven op vrijwilligers. Het is andersom, D66 gaat uit van wat de maatschappij, de vrijwilligers willen doen. Daar past een dienende, faciliterende rol van de overheid bij.
- Mantelzorgers zorgen voor een naaste of dierbare uit vrije wil. Dit brengt voor de maatschappij natuurlijk een besparing op betaalde zorg met zich mee, maar dat is niet de hoofdreden dat D66 mantelzorg wil ondersteunen. D66 wil goede mantelzorgondersteuning zoals cursussen, respijtzorg en een blijk van waardering

omdat wij geloven dat mantelzorg voor de zorgbehoevende ontzettend waardevol is en veelal comfortabeler. Een naaste weet toch vaak beter hoe je in elkaar steekt dan een zorgprofessional. En door mantelzorg blijven meer sociale verbindingen in de samenleving in stand. Het komt het welzijn van ouderen ten goede als zij zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen, ondermeer door huishoudelijke ondersteuning.

- D66 wil niet de fout maken om alles maar te veranderen om het veranderen *an sich*. Nee, dingen die goed lopen behouden we. En D66 is zich bewust van de energie die veranderen zelf kost, terwijl het werk in de zorg wel door moet gaan. Daarom doseren we veranderingen en vieren we successen met iedereen.
- D66 vindt dat het rijk de gemeenten voldoende vrijheid en geld moet geven voor het uitvoeren van de door het rijk besloten transitie en transformatie in de zorg. Wanneer onvoldoende budget voorhanden is, kiest D66 voor het aanpakken van de oorzaken van problemen bij mensen en legt dan ook het accent op de jeugd. D66 wil ook in tijden van bezuinigingen vooruit. We willen niet terug naar oude systemen die bewezen hebben niet effectief genoeg te zijn.
- De gemeente kan nu vaak alleen maar passief toekijken hoe budgetten overschreden worden. D66 wil dat de gemeente beter contact legt met hulpverleners, ook artsen, om het gesprek aan te gaan. Dat is geen gesprek waarbij de gemeente met een wijzend vingertje in de spreekkamer gaat zitten. Maar wel een gesprek met als hoofdvraag “Wat is nu het beste voor de inwoner?” Een echte hulpverlener wil heus niet alleen maar een maximaal aantal uren maken zonder te kijken naar het algemeen belang.
- D66 wil actief zoeken naar innovatieve samenwerkingsvormen en financieringsvormen in het sociaal domein, zoals *social impact bonds*.
- D66 wil de lokale beleidsvrijheid benutten maar wel het begrip “sociale kwaliteit” definiëren.
- D66 wil dat de gemeente, als belangrijkste opdrachtgever in het sociaal domein, stuurt op maatschappelijk effect. Niet aantallen en activiteiten, maar daadwerkelijke effecten op de gezondheid en het welzijn van inwoners staan centraal en de financiering wordt daarop gebaseerd.
- D66 pleit voor het handhaven van een blijverslening in Rijssen-Holtten, zodat mensen langer thuis kunnen blijven wonen. Naast dat deze lening investeert in het aanpassen van woningen (levensloopbestendig wonen), verlicht zij ook de druk op de Wmo die zo beschikbaar blijft voor het financieren van de primaire zorgtaken.
- Inwoners die gebruik maken van zorg en ondersteuning zijn verenigd in cliëntenraden. Deze krijgen wat D66 betreft een grotere invloed op het beleid en worden democratisch gekozen. De laatste jaren is ook veel ontwikkeld in nieuwe inspraakvormen voor jongeren. D66 wil de inbreng van jongeren, versterken, zeker in de jeugdzorg.
- Inzet van ervaringswerkers moedigen wij aan en zien wij als uitgelezen kans voor mensen om na een moeilijke periode terug te keren en volop bij te dragen aan onze samenleving.
- Fraude en geldverspilling accepteert D66 niet. Wij willen dat het inzichtelijk is waaraan zorggeld wordt uitgegeven, maar willen daarbij niet continu over de

schouder van de zorgprofessional kijken. D66 gaat niet alleen uit van de kracht van inwoners, maar ook van die van professionals.

- D66 ziet dat een rol is weggelegd voor woningcorporaties bij zorg en welzijn voor mensen. Corporaties zijn bij uitstek aan een woonwijk gebonden en hebben al een band met de bewoners, hun huurders. D66 wil de samenwerking met corporaties daarom verder versterken en onderkent dat corporaties ook belang hebben bij gelukkige huurders.
- Sommige kwetsbare ouderen worden onder druk gezet of ervaren zelfs geweld van familie of 'vrienden'. Gemeenten kunnen deze ouderen beschermen. Samenwerking tussen overheid, zorg en justitie is nodig om in een open overleg oplossingen te vinden, zonder aantasting van de privacy van de burger. Goede overleg-, archief- en datacommunicatie protocollen kunnen hierbij zinvol zijn. Een ombudsman met specifieke kennis en bevoegdheden kan daarbij helpen.

2.2 Gezondheid en welzijn

Naast goede zorg voor alle bewoners van Rijssen-Holten wil D66 ook inzetten op een gezonde leefstijl. Door ervoor te zorgen dat mensen gezond leven kunnen veel (chronische) ziektes worden voorkomen, denk hierbij aan verschillende vormen van kanker, copd, obesitas en diabetes. We gaan "van nazorg naar voorzorg", door de aandacht te verschuiven van het *oplossen* naar het *voorkomen* van problemen. Dit vraagt een brede verantwoordelijkheid van alle maatschappelijke (vrijwilligers)organisaties.

- Door beweging en gezonde voeding te stimuleren en roken te ontmoedigen kan op een duurzame manier de algehele gezondheid van Rijssen-Holten worden verbeterd. Dit zorgt voor meer bewoners die langer zonder gezondheidsproblemen kunnen blijven leven en blijven meedoen aan de maatschappij.
- Kanker is, ook onder ouderen, één van de meest voorkomende ziektes. Naast het voorkomen van lichamelijk en emotioneel leed kunnen ook onnodige behandelingen worden tegengegaan door aandacht te vragen voor een gezond(ere) levensstijl. Hoewel gezonde levensstijl in eerste aanleg de eigen verantwoordelijkheid is kan de gemeente wel een goed voorbeeld geven. D66 blijft daarom voorstander van een rookvrij beleid ten aanzien van alle gemeentelijke gebouwen en instellingen. Rijssen-Holten een rookvrije gemeente.
- In Nederland geldt een leeftijdsgrens van 18 jaar voor de verkoop van alcohol aan jongeren. Daarnaast mogen aan jongeren onder de 16 jaar geen tabaksartikelen worden verkocht. De gemeente Rijssen-Holten is verantwoordelijk voor het toezicht op de naleving van geldende leeftijdsgrenzen en de vergunningsvoorwaarden voor de verkoop van alcohol. D66 wil dat de gemeente het toezicht op het naleven van het verkopen van alcohol intensificeert en uitbreidt met het toezicht op de verkoop van tabak aan jongeren.
- D66 vindt de titel *Gezondste gemeente van Nederland* voor Rijssen-Holten een mooie ambitie.
- D66 wil dat de gemeente partijen die werken aan een betere volksgezondheid actief bij elkaar brengt en ondersteunt. Gemeente, werkgevers, welzijnsorganisaties,

zorginstellingen, onderwijs, sportorganisaties en zorgverzekeraars werken samen in een integrale gezondheidsaanpak voor wijkbewoners.

- We investeren in onze relatie met de GGD. We hebben hierbij specifiek aandacht voor overgewicht bij jongeren.
- Richting jongeren heeft de gemeente een belangrijke taak in de voorlichting over ongezond en risicovol gedrag. Het gaat dan om seksualiteit, seksuele gezondheid, ongewenste zwangerschap en seksuele diversiteit, maar ook om alcohol en drugs. De voorlichting die op scholen plaatsvindt, willen we dan ook verbeteren.
- In de gemeente Rijssen-Holten ligt het alcohol en drugsgebruik onder jongeren zorgwekkend hoog. D66 wil graag een gedegen plan binnen de gemeente Rijssen-Holten om dit gebruik onder jongeren terug te dringen. Acties en doelen zouden hierbij specifiek en meetbaar beschreven en aan elkaar gekoppeld kunnen worden. Hierbij moedigen wij de gemeente aan om de samenwerking met jongerenwerkers en de GGD te versterken.
- Een gezonde levensstijl kan de kans op gezondheidsproblemen aanzienlijk verkleinen. Op de verschillende leefstijlonderdelen, bewegen, voeding, roken en alcoholgebruik, scoren de jongeren in Twente gemiddeld beter dan de jongeren van Rijssen-Holten. Daarnaast ligt ook het Nederlands gemiddelde hoger dan die van Twente. Daarvoor vindt D66 dat de gemeente Rijssen-Holten moet streven naar het Nederlands gemiddelde gezondheidsniveau.
- D66 investeert in sport en bewegen. We willen dat iedereen, jong en oud, kan werken aan zijn gezondheid en sociale contacten. Gezonde en actieve inwoners zijn minder snel aangewezen op zorg. Daarom wil D66 investeren in goede sportvoorzieningen, gebouwen en sportvelden. Billijke huur voor verenigingen, begeleiding van verenigingen bij voorlichting over roken, drugs, alcohol en voorkomen van seksueel misbruik.
- D66 staat voor het slim gebruiken van nieuwe technologie om mensen langer zelfstandigheid te bieden en het contact met hun netwerk en zorgverleners te verbeteren.
- D66 vertrouwt op de kracht van zorgprofessionals, de gemeente moet zich niet teveel mengen in het werk van de zorgprofessional. De gemeente mag niet in de spreekkamer van een arts gaan zitten.
- D66 wil daar waar het effectief is meer preventie en vroegsignalering. Dat helpt latere, grotere kosten en ellende te voorkomen. Denk aan projecten op scholen om een gezonde levensstijl te stimuleren. Een project over gezond eten, bewegen of ontspanning.
- De vaccinatiegraad daalt in bepaalde gemeenten naar een zorgelijk niveau, en dat geldt niet alleen voor streng-christelijke gemeenten. Volgens het RIVM scoort de gemeente Rijssen-Holten aanzienlijk lager dan het Twents en ook het Nederlands gemiddelde¹. D66 Rijssen-Holten wil de vaccinatiegraad in Rijssen-Holten verhogen richting het Nederlands gemiddelde omdat dit de beste garantie tegen het overlijden van kinderen is. Omdat een niet-gevaccineerd kind risico's voor de gehele groep kinderen met zich meebrengt, wil D66 laten onderzoeken welk risico niet-

¹ Zie: http://www.rivm.nl/media/profielen/profile_1742_Rijssen-Holten_prevzorg.html

gevaccineerde kinderen met zich meebrengen voor gevaccineerde kinderen. D66 wil dat communicatie en overtuigingspogingen altijd voorafgaan aan een dergelijke ingrijpende maatregel.

- Voor dak- en thuislozen stellen we graag opvang open om hen te behoeden voor nog meer problemen. Tevens is het doel om de mensen in de opvang naar een eigen woning te helpen en daarbij is samenwerking van gemeente met woningcorporaties van groot belang. D66 vindt het belangrijk dat professionals spreken met mensen die op straat leven om zo te kunnen achterhalen of ze eigenlijk niet liever geholpen zouden worden met het betrekken van een woning. D66 denkt dat het maar zeer zelden de eigen vrije wil en keuze van een persoon zal zijn om op straat te willen leven.
- D66 wil investeren in de zelforganisatie van de maatschappij. Dat betekent niet dat we teruggaan naar de oude buurthuizen, want verbinding in een wijk is niet afhankelijk van een gebouw. D66 wil de inwoners inspireren met voorbeelden uit andere gebieden en de inwoners aan het stuur zetten. Dat zal in de ene wijk betekenen dat een bestaand speeltuingebouw het sociale centrum van de wijk wordt, terwijl in een andere wijk bijeenkomsten in wisselende huiskamers worden georganiseerd.
- Wanneer alles op rolletjes loopt hoeft niemand eenzaam te zijn. Maar het probleem van eenzaamheid is echt aanwezig in Rijssen-Holtten. D66 wil hier aandacht aan schenken, vanuit de al bestaande programma's. We willen dat de trend van meer eenzaamheid gekeerd wordt. Overigens willen we hierbij de hele samenleving inzetten. In feite hebben we hier een symptoom van het verbindingsvraagstuk bij de kop.
- Ouderen verliezen veel geliefden en kennissen. Ongeveer de helft van alle 65-plussers woont daarom alleen. Eenzaamheid van ouderen is een serieus probleem dat extra aandacht vraagt. De gemeente dient daarom contacten tussen ouderen en jongeren te bevorderen om te voorkomen dat leeftijdsgroepen tegen elkaar worden uitgespeeld. Daarnaast kunnen mantelzorgers en andere vrijwilligers ondersteunt te worden met adviezen. Ook dient de gemeente de mogelijkheden tot een beroep op, dan wel het aanbod tot hulp door burens en buurtbewoners te ondersteunen.

2.3 Jeugdhulp

Wij willen dat in de gemeente Rijssen-Holtten alle inwoners van jongs af aan de kans hebben om zich zo optimaal mogelijk te ontwikkelen. Daarom streven wij naar een prettig opvoedklimaat voor zowel ouder als kind.

Opvoeden zien wij in de eerste plaats als de verantwoordelijkheid van ouders. D66 is van mening dat gemeenten een visie dienen uit te dragen die gericht is op preventie van problemen en voor de goede ontwikkeling van jonge mensen. Als problemen ontstaan die niet door de opvoeders kunnen worden opgelost, moet wel professionele hulp voorhanden zijn. Zorg- en welzijnsinstanties hebben de verantwoordelijkheid om, daar waar ouders niet zelf signaleren en actie ondernemen, in te grijpen en ondersteuning te bieden.

Door samenwerking tussen verschillende instanties, het uitgaan van de eigen kracht van mensen (en het stimuleren van zelfredzaamheid) kan jeugdhulp zo veel mogelijk thuis bij ouders of verzorgers aangeboden worden. Zo voorkomen we dure residentiële zorg en behouden ouders een actieve rol in de opvoeding.

- D66 stimuleert goede samenwerking tussen aanbieders, zodat passende zorg het uitgangspunt is.
- Door gebruik te maken van vrijwilligers en mantelzorgers kunnen de kosten van jeugdhulp beheersbaar blijven. Tevens is goede samenwerking en een vlotte doorstroom kostenbesparend. Er behoort een goed gebalanceerd aanbod aan cursussen voor ouders en docenten beschikbaar te zijn.
- Zorg stopt niet over de grens, regionale samenwerking is hierin van belang. D66 wil dat kinderen met jeugdhulp die verhuizen naar een andere gemeente of land “warm” worden overgedragen aan de instanties aldaar.
- D66 zet maatwerkvoorzieningen alleen in wanneer deze effectiever zijn dan algemene voorzieningen.
- De dag dat een kind 18 jaar wordt is ook een harde formele grens. D66 houdt in de gaten dat voor kinderen met jeugdhulp deze leeftijdsgrens in het belang van het kind/de volwassene vloeiend wordt toegepast. Een onder jeugdhulp ingezet behandeltraject kan dan worden afgemaakt.
- Jeugdzorg moet vooral gebruik maken van de eigen kracht van gezinnen. Door tijdige signalering, gemeenschappelijke inzet op preventie en effectieve gezinshulp kunnen uithuisplaatsingen zo veel mogelijk voorkomen worden.
- D66 wil dat hulp integraal is georganiseerd en daarvoor stuurt de gemeente actief op samenwerking. Voor die (specialistische) zorg die niet op gemeentelijk niveau kan worden geboden moet effectief worden samengewerkt met de regio. We organiseren de zorg voor het kind zoveel mogelijk in verbinding met de school en zorgen voor de mogelijkheid om hulpvragen te stellen op scholen.
- Bij crisis wordt snel ingegrepen, is de toegang helder en wordt zo snel mogelijk een regisseur benoemd. We vinden goede begeleiding en nazorg die kinderen en ouders in staat stelt het normale leven zo goed mogelijk weer op te kunnen pakken van belang.

3 Klimaat & Energie

Voor D66 staat vast dat we allemaal onze consumptie van fossiele brandstoffen moeten minderen om zo de klimaatproblematiek tegen te gaan. Daarbij kunnen we wind- en zonne-energie goed gebruiken. Gemeenten hebben in het bijzonder een rol om te zorgen dat de transitie plaatsvindt en dat deze zichtbaar en tastbaar wordt, door zelf het goede voorbeeld te geven en de transitie met duidelijke regels en gerichte stimulering te versnellen. De gemeente kan een grotere rol spelen bij het faciliteren van duurzame energie. In de ogen van D66 heeft het huidige college in de afgelopen jaren op dit vlak te weinig haar verantwoordelijkheid genomen. Het ontbreekt in deze gemeente aan ambitie en een heldere visie. D66 wil hier graag haar verantwoordelijkheid nemen en duurzaamheid op de kaart zetten van de gemeente Rijssen-Holten.

De overheid is niet als enige verantwoordelijk voor het veranderende klimaat. Dat zijn we allemaal. Dat betekent dat we allemaal bijdragen aan de vermindering van onze koolstofdioxide-uitstoot.

De gemeente moet alle spelers en zeker ook de inwoners overtuigen van het gezamenlijke publieke belang dat gemoeid is met de energietransitie. Het is niet “of-of” maar “en-en” zo blijkt; we hebben verschillende manieren en oplossingen nodig om het klimaatprobleem te lijf te gaan. We hebben niet de luxe om te zeggen “we willen geen windmolens.” Hiervoor is politiek leiderschap nodig dat D66 wil bieden, maar wel op een manier waarbij D66 draagvlak creëert.

Desalniettemin zullen we niet alle gevolgen van klimaatverandering kunnen voorkomen. De overheid helpt en denkt mee, maar mensen zijn ook zelf verantwoordelijk voor de gevolgen zoals wateroverlast.

3.1 Verduurzaming van woningen en gebouwen

Gemeenten zouden volgens D66 zelf het goede voorbeeld kunnen geven door alle gemeentelijke daken te benutten voor zonnepanelen. Hierbij mogen burgers de mogelijkheid hebben om deze daken te benutten als hun eigen dak hiervoor niet geschikt is of wanneer de burger geen dak ter beschikking heeft. Daarnaast wil D66 dat gemeenten braakliggende terreinen beschikbaar stellen voor zonneweides. Ook kunnen gemeenten de oprichting van coöperaties door bewoners voor dit doeleinde faciliteren met (kleine) subsidies en kennisuitwisseling.

Gezien de urgentie om snel over te schakelen op duurzame energie, ziet D66 ook een rol voor windenergie op land. Hoewel de ruimtelijke ordening rondom windenergie op land een provinciale bevoegdheid is, hebben gemeenten een belangrijke rol in het mogelijk maken van windenergie op land door constructief mee te denken over geschikte locaties en een participatie/inspraakproces in te richten. Door burgers als investeerders mede-eigenaar te maken van lokale windmolens, zodat ze ook financieel profiteren, ontstaat draagvlak en betrokkenheid.

Verduurzaming van de elektriciteitsvoorziening is echter maar een deel van het energievraagstuk. Bijna de helft van ons totale energieverbruik bestaat uit met aardgas opwekken van warmte voor gebouwen, kassen en de industrie. Gebouwen moeten zuinig worden, en warmte schoon. Dat is belangrijk voor het klimaat, onze portemonnee en onze afhankelijkheid van gas. Gemeenten en provincies zijn verplicht om vóór 2020 een energiebestemmingsplan te maken, waarin ze de energievraag van gebouwen in kaart

brengen en aangeven hoe ze deze stapsgewijs duurzaam invullen waarbij gemiddeld ongeveer 2% energie per jaar wordt bespaard. Restwarmte, geothermie, zonnepanelen, windmolens, groen gas, biomassa of isolatie; wat past wordt regionaal bekeken, samen met bewoners, woningbouwcorporaties, bedrijven, en de netwerkbedrijven. We decentraliseren de middelen voor het isoleren van huizen en halen belemmerende regels weg, om zo tot regionaal maatwerk te komen en lokaal de relevante kennis en ervaring te mobiliseren. Het aanleggen van een warmtenet, verregaand isoleren en elektrificeren moet aantrekkelijker zijn dan aansluiting op een gasnet. Alles wat we nog nieuw bouwen, doen we minimaal CO₂ neutraal.

- In het Energieakkoord is afgesproken dat de gebouwde omgeving in 2050 CO₂neutraal moet zijn. D66 is van mening dat de gemeente Rijssen-Holteln hier minimaal aan moet voldoen. Om dit te kunnen bereiken zullen we als gemeente samen met inwoners en andere belanghebbenden een omgevingsvisie energie formuleren. Hierin verankeren we beleid om te komen tot de lokale warmtevoorziening, energiebesparing, duurzame opwek (zon, biogas) en duurzame mobiliteit die nodig is om deze doelen te bereiken.
- In het licht van de ambities van het Klimaatakkoord in Parijs en de Energieagenda zullen we als gemeente de lokale warmtevoorziening verduurzamen. Als gemeente kiezen we voor energieneutrale nieuwbouw en is alle geplande nieuwbouw per 1-1-2019 (aard)gasloos.
- Het helpt wanneer mensen zich eigenaar voelen van het energieprobleem. Dat kan heel concreet, door mensen aandelen in windmolens en zonnepanelen in eigen gemeente te bieden.
- Wanneer het plaatsen van windmolens in de gemeente wordt overwogen kijkt D66 naar de A1. Rond deze snelweg heeft dit de meeste potentie. Hierbij wil D66 de samenwerking opzoeken met de gemeenten Hof van Twente en Lochem om te komen tot goede oplossingen waar het energievraagstuk, draagvlak en ruimtelijke ordening elkaar kunnen vinden.
- Als gemeente nemen we het initiatief om samen met bewoners en de netbeheerder een plan van aanpak te maken om bestaande woonwijken te verduurzamen. Het is onze ambitie om daar waar een betaalbaar, betrouwbaar en duurzaam alternatief beschikbaar is (of op afzienbare termijn kan komen) geen aardgasleidingen meer te vervangen die aan het einde van hun levensduur zijn of gaan komen.
- We merken dat de inwoners nog niet allemaal meegaan in de energietransitie. De gemeente kan daardoor de plannen minder snel verwezenlijken dan nodig is. D66 legt daarom topprioriteit bij het verkrijgen van draagvlak onder de inwoners. Wat je ook vindt, we hebben duurzame energie in onze gemeente nodig voor een goede toekomst. Zonder duurzame energie gaat de gemeente op slot, wordt energie onbetaalbaar voor iedereen. Dat vereist wel dat we in actie komen voor het te laat is. Dialoog met de inwoners is de enige sleutel hiervoor.
- Voor huurders van particuliere woningeigenaren is het lastig om zonnecellen op het dak te leggen. D66 wil een bedrijfsvorm onderzoeken die die huurders de mogelijkheid biedt om zonder risico's na het opzeggen van de huur zonnepanelen op het dak van de huurwoning te leggen.
- D66 wil de *groene leges* introduceren. Dit is een regeling waarbij voor het bouwen van een duurzaam gebouw de leges worden kwijtgescholden. Dus wanneer je aan

bepaalde energiebesparende eisen voldoet, hoeft je geen kosten te betalen voor het aanvragen van een bouwvergunning. Deze kosten worden betaald uit de algemene middelen en uit de andere, “grijze” leges voor bouwvergunningen.

- Energieproductie zal voor tenminste een aanzienlijk deel verschuiven van nationaal naar lokaal niveau. Zoals het ooit honderd jaar geleden begonnen is met gemeentelijke elektriciteitsbedrijven, zo zullen we meer en meer lokale zonne-energie- en wind ondernemingen zien. D66 wil dat de gemeente Rijssen-Holtten dit nauwlettend in de gaten houdt en waar nodig faciliteert en stroomlijnt.

3.2 Duurzaam veranderen

De overgang naar een duurzame wereld vergt meer dan alleen energieopwekking. D66 wil dat de gemeente de samenleving inspireert en motiveert, om te beginnen door zelf het goede voorbeeld te geven.

- Gemeenten geven jaarlijks voor €60 miljard uit aan inkoop. D66 wil dat dit enorme bedrag ten goede komt aan ondernemers die duurzaamheid hoog in het vaandel hebben staan. Door de prijs vast te zetten en de markt te laten concurreren op duurzaamheid zorgen overheden ervoor dat er een race naar de top ontstaat op het gebied van duurzaamheid in plaats van een race naar de bodem op prijs. Dat vraagt om expliciete politieke en bestuurlijke aandacht voor het specificeren van de duurzame inkoopvraag.
- Daarnaast wil D66 dat gemeenten waar mogelijk “circulair” inkopen, door bijvoorbeeld een dienst (licht) in plaats van een product (lampen) in te kopen, waardoor de leverancier ook belang heeft bij duurzaamheid.
- Overigens vinden we het ook belangrijk, en duurzaam, om in te kopen bij bedrijven uit de regio. Dit is echter ondergeschikt aan de duurzaamheidscriteria. Zo stimuleren we ook de lokale ondernemers duurzaam te werken.
- D66 wil ondernemers en burgers zoveel mogelijk helpen als ze hun huis, bedrijf of school willen verduurzamen. Soms blijken er echter regels te zijn, die hen daarin belemmeren (vieze regels). D66 wil dat de gemeente een meldpunt inricht voor vieze regels die inwoners belemmeren te verduurzamen. Zo kan de gemeente ervoor zorgen dat vieze regels in beeld komen om te zorgen dat ze daarna verdwijnen.

4 Economie, ondernemerschap en innovatie

D66 vertrouwt op de eigen kracht van mensen. Voor ons zijn ondernemende mensen een basis voor een open en levendige maatschappij. Wij hebben vertrouwen in de vindrijkheid die de ruimte tot ondernemen bij mensen los kan maken. D66 waardeert ondernemerschap dan ook positief. We willen dat het voor bedrijven en instellingen aantrekkelijk is om zich in de gemeente te vestigen en dat ondernemers er kunnen starten en groeien. Een gunstig vestigings- en ondernemersklimaat hangt met veel beleidsterreinen samen: met aantrekkelijke en veilige winkelstraten, een breed aanbod van cultuur en horeca, opgeleide werknemers, goede bereikbaarheid en een mooie en groene omgeving. De regisserende rol van de lokale overheid is daarin voor D66 onmisbaar.

In beginsel vinden wij dat mensen onderling vaak tot betere, efficiëntere en rechtvaardigere oplossingen kunnen komen dan de overheid, maar die laatste heeft wel een actieve, voorwaardenscheppende verantwoordelijkheid. Als de overheid duidelijke kaders schept, ontstaat ruimte voor ondernemers. Door ondernemers mogelijkheden te geven, zorgen we er voor dat er voldoende werkgelegenheid is en dat iedereen de mogelijkheid heeft om bij te dragen aan de samenleving.

Startups en het mkb zijn de motor van banen en innovatie. En dus belangrijk voor de groei van onze economie. D66 wil investeren in de gemeente en de regio, zodat Salland en Twente nog meer een vestigingsplaats worden voor talent, door te zorgen voor een bruisende leefomgeving, bloeiende cultuur, recreatie en natuur. D66 wil dat de gemeente een dienstbare overheid is die investeert in het vertrouwen van ondernemers. Door automatisering en robotisering is nu en in de toekomst minder behoefte aan kantoorwerk dat geen hogere opleiding vereist. Het zogenaamde “midden” valt weg uit de arbeidsmarkt. Het belang van laaggeschoold werk (“werk met de handen”) en hooggeschoold werk neemt relatief toe. Het gevolg is dat mensen onder hun niveau gaan werken en zo de laaggeschoolde mensen van de arbeidsmarkt de werkloosheid in duwen, niet expres natuurlijk. Ook al neemt de laagopgeleide beroepsbevolking af, het zal toch een uitdaging zijn om de loonongelijkheid, werkloosheid en armoede onder deze groep tegen te gaan. Overigens is het totale effect van de ontwikkelingen een kwestie van afwachten. Het succesvolle antwoord op alle economische ontwikkelingen en onzekerheden is veerkracht. Wanneer we het opleidingsniveau van mensen verbeteren, en mensen in staat stellen om zich permanent te laten onderwijzen dan zullen zij het werk van de toekomst kunnen doen. Omdat een mens meer is dan alleen opleidingsniveau, is het ook van belang dat meer samenhang komt in de beleidsterreinen werk en inkomen, jeugd(zorg), onderwijs en economie.

4.1 Ruimte voor innovatieve ondernemers

Innovatie is belangrijk. De wereld om ons heen verandert voortdurend, en wij ook. D66 stimuleert innovatie, want we willen dat ook onze kinderen het beter krijgen dan wij. Ons uitgangspunt is dat innovaties bijdragen aan de oplossing voor maatschappelijke problemen. We denken aan de energietransitie, lang en gezond leven, circulaire economie en nieuwe, duurzame en gezonde vormen van mobiliteit. Ondernemers die oplossingen ontwikkelen voor deze maatschappelijke uitdagingen kunnen rekenen op onze steun.

Het buitengebied heeft grote waarde, zowel qua economie als qua natuur. We willen zuinig zijn op onze natuur en op een duurzame manier én economisch rendabel gezond voedsel verbouwen. Ook dit vraagt om innovatieve oplossingen, en een gemeente die (agrarische) ondernemers de ruimte en kansen geeft om deze oplossingen te ontwikkelen.

- De gemeente Rijssen-Holtén moet klaar zijn voor de economie van morgen. Dat is een geautomatiseerde, gerobotiseerde economie met een focus op duurzaamheid. Het huidige midden valt weg uit de arbeidsmarkt. De gemeente zet daarom alleen maar in op ontwikkelingen die richting die economie van de toekomst leiden. We faciliteren het herscholen van mensen.
- We willen dat de gemeente Rijssen-Holtén regie neemt om tot aantrekkelijke winkelgebieden te komen. Dat betekent dat sommige winkels in de uithoeken van een oud gebied zullen verhuizen naar de kern van een nieuw gebied.
- D66 is liberaal en laat wat kan aan de markt over. Een voorbeeld is de vestiging van bedrijven, als een bedrijf zich wil vestigen op een daarvoor bestemde bedrijfslocatie dan maakt D66 dat mogelijk. Het is aan het bedrijf om zelf de economische kansen in te schatten.
- D66 stelt zich liberaal op wat betreft openingstijden van winkels. Dit willen we zoveel mogelijk aan de ondernemers zelf laten. Zondagsopening moet daarom bespreekbaar en mogelijk zijn binnen de gemeente Rijssen-Holtén. Wel stellen we als voorwaarde dat eenduidige tijden gekozen worden die goed worden gecommuniceerd. Vrij laten mag niet leiden tot onduidelijkheid over wanneer winkels open zijn.
- Volgens D66 zou de gemeente meer tussen de mensen mogen staan en niet op grote afstand daarboven. Maak dingen mogelijk waar mensen behoefte aan hebben en leg niet onnodig restricties op. Initiatieven vanuit de mensen zijn cadeautjes waar je zuinig op moet zijn. Wat D66 betreft gaat het dus om het zoeken naar oplossingen samen met de mensen. Voor kleine en grote problemen. Daarvoor zou zwemles op zondag gewoon toegestaan kunnen worden zeker als daarmee wachtlijsten teruggedrongen kunnen worden.
- D66 wil meer ruimte door minder regels. Vaak kan een meldingsplicht in plaats van vergunningsplicht volstaan, denk aan kleinschalige verbouwingen of kleine evenementen. Achteraf kan dit nog wel getoetst worden aan de regelgeving. Daarnaast wil D66 experimenteren met regelluwe zones. D66 wil een soepel beleid voor reclame in de openbare ruimte.
- D66 is kritisch op de toeristenbelasting voor terrassen. Toerisme is een verrijking voor de economie en terrassen zijn een verrijking voor de gemeente. Bovendien leveren deze belastingen bureaucratie op. Een voorwaarde is dat de opbrengst van toeristenbelasting gebruikt wordt voor het aantrekkelijker maken van de gemeente voor de toeristen.
- De nieuwe omgevingswet is volgens D66 een uitgelezen mogelijkheid om het regelbestand tegen het licht te houden en te actualiseren. Ook welstandsnota's zijn niet altijd nodig, denk aan achteraf gelegen bedrijventerreinen. D66 hanteert de vuistregel dat elke regel zijn (oorspronkelijke) doel moet dienen.
- D66 wil ook procedures vereenvoudigen, door digitale volgsystemen en dossiers in te voeren voor veel voorkomende aanvragen. Dit bespaart gemeente en ondernemer

veel administratie. (Vanuit de rijksoverheid wordt hiervoor op dit moment het ondernemingsdossier ontwikkeld.)

- D66 wil het Ondernemersloket binnen het programma “Rijssen-Holten WERKT!” voortzetten, dit wordt hogelijk gewaardeerd door ondernemers. Ondernemers kunnen hier terecht voor al hun zaken met de gemeente en worden door het loket op een goede manier begeleid door de gemeentelijke organisatie heen. Daarnaast wil D66 bij werkzaamheden in de openbare ruimte goede inspraak, overleg en communicatie voor ondernemers.
- D66 wil dat de gemeente regie voert over de gebieden waar winkels en horeca zich kunnen vestigen. En dat winkelgebieden een passend standplaatsenbeleid hebben. De gemeente kan er op die manier voor zorgen dat er aantrekkelijke winkel- en uitgaansgebieden ontstaat. Dat is in het belang van inwoners, maar uiteraard ook van ondernemers. D66 wil leegstand oplossen door flexibel om te gaan met bestemmingen en waar nodig te saneren.
- Consumenten kopen steeds meer online. Ook traditionele winkels spelen hierop in, door producten online aan te bieden. Zij lopen echter tegen landelijke regelgeving aan die hen verbiedt hun magazijn te gebruiken voor internetverkoop. D66 wil deze winkeliers tegemoet komen, door soepel om te gaan met bestemmingen.
- D66 streeft naar een gelijk speelveld voor alle ondernemers. Bedrijven als AirBnB en Uber zijn een verrijking voor de economie, zolang de regelgeving voor hen hetzelfde is als voor traditionele aanbieders. In de gemeente Rijssen-Holten wil D66 dan ook waarborgen dat logeerplekken verhuurd via bijvoorbeeld AirBnB aan dezelfde veiligheidsregels voldoen als reguliere logeeradressen zoals hotels en B&B's ed.
- D66 wil dat de gemeente goede randvoorwaarden schept voor ondernemers, door een goede (digitale) infrastructuur, openbaar vervoer en kinderopvang.
- D66 wil dat de gemeente een inventarisatie door een externe communicatiedeskundige laat uitvoeren. Deze inventarisatie houdt een onderzoek in waar gekeken wordt naar de mogelijkheden informatie digitaal te ontsluiten en de impact op de organisatorische hiervan in kaart te brengen en hiervoor een incidentele bijdrage beschikbaar te stellen.
- D66 wil dat de gemeente een goede opdrachtgever is. De gemeente betaalt ondernemers op tijd en aanbestedingen verlopen transparant.
- We zien steeds vaker dat lokale partijen een gedeelte van de openbare ruimte, zoals een rotonde of een plantsoen, ‘adopteren’. Dit heet *brand urbanism*. D66 vindt dit een positieve ontwikkeling. Ondernemers laten zien dat zij betrokken zijn met hun omgeving en het bespaart de gemeente geld. D66 staat er ook voor open dat *crowdsourcing* wordt ingezet voor gemeentelijke diensten.
- D66 wil het experiment brand urbanism uitbreiden door marktpartijen grote delen van de openbare ruimte te laten onderhouden.
- D66 wil laaggeschoolde arbeid waarderen. Veel arbeid wordt geautomatiseerd of domweg niet meer gedaan. Maar soms slaat dit door. Mensen willen gewoonweg graag ontvangen worden door een gastvrouw of -heer, menselijk contact zorgt voor de verbinding waar mensen behoefte aan hebben. D66 wil dat de gemeente hier meer oog voor heeft, en budget vrijmaakt voor die situaties waar menselijk contact

wenselijk en effectief is. Overigens zijn experimenten hierin ook wenselijk, denk aan een grotere samenwerking met post- en pakketbezorgers die toch al iedere dag langs de deur komen. Die zouden ook een sociale functie kunnen vervullen, mits we dat als maatschappij dan ook waarderen. D66 wil geen banen scheppen om het banen scheppen, maar wil wel behoeften en vraag onderkennen en waarderen, waardoor dan banen voor laaggeschoolden beschikbaar komen.

- D66 wil winkels en bedrijven stimuleren om keurmerken voor veilig, maatschappelijk verantwoord en duurzaam ondernemen te halen.
- D66 wil dat de gemeente onderwijsinstellingen, bedrijven en maatschappelijke organisaties samenbrengt en stimuleert om samen en vanuit hun respectievelijke achtergronden innovaties te ontwikkelen voor maatschappelijke uitdagingen (de zogenaamde “kennisdriehoek” of “triple helix”). Bijvoorbeeld met gastdocenten uit het bedrijfsleven. Op die manier kunnen ondernemers theoretische kennis uit onderwijs en onderzoek gebruiken en worden studenten uitgedaagd om na te denken over toepassingen. Innovatie ontstaat juist in regionale clusters, door de uitwisseling van kennis en toepassingen. De gemeente kan innovatie stimuleren, door ruimtes beschikbaar te stellen waar ondernemers elkaar kunnen ontmoeten, of door te werken met kennis- en opdrachtmakelaars die als intermediair optreden tussen ondernemingen en onderwijs- en onderzoeksinstituten. De gemeente kan ook als *launching customer* innovaties aanjagen.
- D66 wil dat de gemeente 100 % circulair inkoop.
- D66 heeft drie prioriteiten voor het toetsen van de wenselijkheid van landbouwactiviteiten: duurzaamheid, volksgezondheid en diervriendelijkheid.
- D66 geeft agrarische ondernemers ruimte om een bijdrage te leveren aan landschap en natuur en aan de energietransitie. Voorbeelden zijn het bouwen van zonneparken of het telen van gewassen voor energie, bioplastics of als grondstof voor medicijnen.
- D66 stimuleert agrarische ondernemers om hun kennis over voedsel en natuur te delen via scholen en op deze manier bij de te dragen aan de kennis van milieu en gezonde voeding. Daarnaast stimuleren we agrarische ondernemers om actief bij te dragen aan de kennisdriehoek; samenwerking met ketenpartners en kennisinstellingen kan ook hier leiden tot innovatie.
- Ook agrarische ondernemers krijgen van D66 meer ruimte voor functievermenging, met zorgboerderijen, boerderijwinkels of andere vormen van recreatie of zorg.
- Leegstand in het buitengebied verdient bijzondere aandacht. Leegstaande stallen en kassen worden vaak misbruikt om hennep te telen of xtc te produceren, en drugsafval te dumpen in de natuur.
- D66 wil natuurinclusieve agrariërs maximaal de ruimte geven, met een variant op de groene leges en middels actief bestemmingsplanbeleid.
- Willen de gemeente Rijssen-Holten, Salland en Twente economisch succesvol zijn, dan is het zinnig dat we ons aansluiten bij de kansrijke ontwikkelingen die al plaatsvinden in Salland en Twente. Tot nog toe mist een dergelijke analyse in alle goedbedoelde economische plannen. D66 wil op basis van te verwerven kennis van de regionale kenmerken en relaties tussen technologieën in regionaal verband werken aan de economie van de toekomst.

- D66 wil inzetten op het bevorderen van arbeidsproductiviteit ontwikkeling (onderzoek, ontwikkeling, permanente educatie en nóg beter delen van de bestaande internationale kennis) als motor van duurzame groei van het regionaal inkomen per inwoner.
- De deeleconomie of platformeconomie gaat uit van diensten in plaats van het in bezit hebben van goederen. Denk aan het delen van gereedschap, auto's, appartementen. Omdat dit kan helpen bij de transitie naar een circulaire economie wil D66 de deeleconomie stimuleren. Overigens lijken de condities voor een circulaire economie in Overijssel optimaal: een maakindustrie die baat heeft bij goedkope en zekere grondstoffen, technische kennis en een traditie om samen te werken.
- D66 wil bekijken wat blockchain technologie kan betekenen voor de gemeente, zowel voor de eigen organisatie als daarbuiten. Deze nieuwe technologie garandeert dat opgeslagen data onveranderd zijn. Dit kan dan weer een inspiratie zijn voor ondernemers.

4.2 Regionale samenwerking en afstemming

D66 kijkt over (gemeente) grenzen heen, zeker als het gaat om ondernemerschap, innovatie en werkgelegenheid. Economische activiteit overschrijdt gemeentegrenzen: veel mensen werken in een andere gemeente en voor faciliteiten zoals een goede infrastructuur moeten we samenwerken met andere gemeenten en de provincie. D66 is overtuigd dat iedereen beter wordt van samenwerking, op het gebied van de banenmarkt, innovatie, detailhandel en vestigingsbeleid.

D66 wil een gezamenlijk gesprek tussen betrokken ondernemers en inwoners, onderwijs, onderzoek en overheid om zo te komen tot integraal beleid met een breed draagvlak. Want D66 vindt het van groot belang dat het onderwijs die opleidingen aanbiedt waar in het bedrijfsleven behoefte aan personeel is. Dat betekent ook dat jongeren goede voorlichting krijgen over de kansen op een baan met de verschillende opleidingen.

- D66 wil een regionale visie ontwikkelen voor de detailhandel. Op die manier kan iedere gemeente zich richten op kansen, in plaats van elkaar wegconcurreren. De Twentse gemeenten kunnen ook samen iemand aanstellen die nieuwe bedrijven naar de regio haalt.
- Bedrijfsinvesteringszones (biz) dragen bij aan de aantrekkelijkheid van bedrijventerreinen. Bedrijven bepalen zelf wat zij inleggen en hoe het budget wordt besteed. De gemeente kan ondersteunen door ondernemers bij elkaar te brengen, het budget te beheren en te voorkomen dat bedrijven meeliften.
- D66 wil dat gemeenten in de regio samenwerken aan gebiedspromotie om werknemers, bedrijven en toeristen, naar het gebied te trekken, maar ook op het gebied van subsidies. Ook bedrijven spelen hier een rol in.
- Wanneer samenwerking met andere gemeenten niet mogelijk blijkt te zijn om bedrijven van buitenaf aan te trekken, dan wil D66 dat de gemeente Rijssen-Holtten op eigen kracht zich sterker in gaat zetten om bedrijven van buitenaf aan te trekken.
- D66 wil dat gemeenten in de regio samenwerken om arbeidsmarkt en onderwijs op elkaar te laten aansluiten. We willen samen een compleet en aansluitend pakket van

economische activiteit en innovatie ontwikkelen. Dat betekent dat we elkaar ook iets mogen gunnen, in plaats van met de ruggen naar elkaar te staan. Op die manier kunnen we ondernemers het beste stimuleren en ondersteunen.

- Deskundigen schatten dat ongeveer de helft van de basisschoolkinderen later een type baan krijgt die nu nog niet bestaat. Niet-cognitieve vaardigheden worden belangrijk, zoals plannen, zelfdiscipline, sociale vaardigheden, kunnen samenwerken, leren 'leren' en cultuur. Daarom vindt D66 afstemming en samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven heel belangrijk en wil dat de gemeente dit stimuleert.
- Vanwege de snelheid van (technologische) ontwikkelingen en het langer werken van mensen is permanente educatie van mensen heel belangrijk. Al na tien jaar kunnen mensen heel andere werk doen dan waar ze voor opgeleid zijn aan het begin van hun leven. D66 wil dan ook dat je ongeacht leeftijd flexibele opleidingen kunt volgen en probeert als gemeente hier een steentje aan bij te dragen.
- Lokale gemeenschappen zijn bijzonder gebaat bij duurzame initiatieven op het terrein van veehouderij en stad en platteland zo makkelijker met elkaar in verbinding te laten blijven. Kleinere veehouders hebben recht op een heldere, consistente en consequente houding van de overheid, zeker ook op terrein van milieubeleid. Het is niet acceptabel dat onze kleinere veehouders die binnen alle milieunormen werken door de expansiedrift van collega veehouders onevenredig hard getroffen gaan worden door aanvullende regelgeving vanuit Den Haag. Het is dus noodzakelijk om vanuit de gemeenten de staatssecretaris op te roepen te stoppen met deze onevenwichtige uitwerking van het mestbeleid die leidt tot een verarming van onze landbouwgebieden en ze hierdoor toeristisch minder aantrekkelijk maken.
- D66 wil haar richtingwijzer 'Denk en handel internationaal' in de praktijk brengen door een grensoverschrijdende samenwerking en kennisdeling aan te gaan met andere soortgelijke gemeenten in Europa, bijvoorbeeld via stedenbanden, Europese netwerken of het Comité van de Regio's. Laten we het wiel niet opnieuw uitvinden, maar ideeën van elders in Europa gebruiken.

4.3 Infrastructuur

De economie heeft de overheid op een paar terreinen nodig. Zo is de bereikbaarheid van de gemeente Rijssen-Holtén erg belangrijk voor bedrijven en werknemers. Maak de gemeente Rijssen-Holtén beter bereikbaar per spoor, weg en water. Een brede mix aan vervoersvormen, maar ook variatie in ruimtelijke inrichting en uitstraling, is een voorwaarde voor een gezond leefklimaat en betekent dat zoveel mogelijk voorzieningen goed verspreid over de gemeente en dichtbij de inwoner zijn. Ook digitale infrastructuur is van belang voor het bedrijfsleven, denk aan internettoegang via glasvezel en 5g. Daar wil D66 vol op inzetten, dan volgt de economie vanzelf.

- D66 wil dat de gemeente Rijssen-Holtén een duidelijke infrastructuuragenda maakt. Hierin komen alle bestaande én nieuwe initiatieven samen die leiden tot een goede infrastructuur. Denk aan de al bestaande Agenda voor Twente, de mobiliteitsvisie van de gemeente en provinciale visies. Maar ook digitale infrastructuur zoals glasvezel en 5G moeten hierin terugkomen. Het doel van een infrastructuur agenda is helder te krijgen waar nog gaten zitten in de toekomstige digitale en fysieke bereikbaarheid van de gemeente Rijssen-Holtén. Dan kunnen we in samenwerking met regio, provincie en rijk proberen die gaten te dichten.

- D66 wil in alle gemeentekernen gratis wifi beschikbaar maken. Momenteel is er een klein deel van het centrum van Rijssen waar gebruik gemaakt kan worden van wifi. Echter is dit signaal beperkt en met een klein bereik. Door gratis publieke wifi aan te bieden willen we onze centra nog aantrekkelijker maken voor bezoekers en toeristen. De bezoeker van de centra kan hierop inloggen en gemakkelijk en goedkoop kennismaken met de gemeente of andere informatie opvragen. Daarnaast gebruikt ook het winkelende publiek almaar meer het internet om openingsuren op te zoeken of een extra mening te vragen. We zijn ervan overtuigd dat deze gratis publieke wifi een mooie meerwaarde zal betekenen voor onze gemeente.
- De gemeente Rijssen-Holten moet in regionaal verband bij de provincie en het rijk lobbyen voor betere bereikbaarheid per spoor, weg en water. De nadruk zou hier moeten liggen op een betere verbinding tussen Holten en Zwolle en Arnhem en de verbreding van de A1.
- D66 is voorstander van herbezinning over de functie van de toeristenweg. De weg midden door het nationale park wordt nu zeer intensief gebruikt door voornamelijk doorgaand verkeer (zowel fietsers als gemotoriseerd verkeer). D66 wil in overleg met alle betrokkenen, waaronder aanwonenden, recreatiebedrijven, natuurbeheerders, grondeigenaren ed. zoeken naar mogelijkheden, die de weg in stand houden als toegang tot het nationale park.
- D66 is voor het in stand houden van de parkeernormen per woning in de kernen Rijssen en Holten. Op zaterdagen kunnen bewoners immers geen gebruik maken van de parkeerplaatsen, bestemd voor het winkelende publiek.

5 Werk en inkomen

5.1 Werk

Werk is belangrijk omdat het mensen de kans biedt zich te ontplooien. Werk leidt tot zelfredzaamheid en draagt bij aan persoonlijk geluk. Werk is vaak niet meer een baan voor het leven bij hetzelfde bedrijf. Werk kan tegenwoordig een deeltijdbaan inhouden, een contract voor bepaalde tijd, werk als zelfstandig ondernemer, of een combinatie van die drie. D66 is niet bang voor deze veranderingen, maar wil het overheidsbeleid er wel op aanpassen.

Wanneer iemand geen werk heeft maar wel wil werken, is er een vangnet in de vorm van een bijstandsuitkering. Ondertussen zoekt diegene naar werk en de gemeente helpt hem of haar daarbij. Dat moet meer maatwerk worden. Maatwerk en structureel contact kunnen ertoe leiden dat ook echt iedereen op zijn/haar manier bezig is met het vinden van werk. Natuurlijk is een groep mensen nog niet klaar om werk te gaan zoeken, maar ook zij werken aan zichzelf door een opleiding of training te volgen, of door vrijwilligerswerk te doen. Het doel is om steeds een sport hoger op de participatieladder te komen, steeds dichterbij betaald werk. Waarbij D66 zich realiseert dat voor sommige mensen betaald werk nooit haalbaar zal zijn. Uiteraard kan het ook zijn dat mensen tijdelijk hulp nodig hebben om zichzelf op orde te krijgen. We gaan uit van de mens. We kijken naar wat hij/zij wél kan en wil, in plaats van geobsedeerd te raken door wat iemand allemaal niet zou kunnen. De ontwikkeling van de persoon naar werk moet voorop staan.

Door conservatieve tendensen van de afgelopen jaren is de toon van het beleid doorgeslagen naar wantrouwen. Wantrouwen jegens de persoon zonder werk die hulp nodig heeft. D66 wil werken volgens de nieuwste inzichten in menselijk gedrag, gebaseerd op het wereldberoemde boek *Schaarste*². Dat betekent een verschuiving terug naar positieve aandacht, belonen van verstandig gedrag en vertrouwen in de inwoner. Overigens blijft de inwoner altijd zelf verantwoordelijk voor de gevolgen van zijn keuzes en gedrag.

- Decentralisatie van het uuv. Werkloos is werkloos, of je nu een WW-uitkering van het rijk (uuv) hebt of een bijstandsuitkering van de gemeente. Daarom wil D66 nog intensievere samenwerking tussen gemeente en uuv, als ware het uuv gedecentraliseerd is. Zodat we de mensen zonder werk zo goed mogelijk kunnen helpen, vanaf het begin van werkloosheid. De gemeente is dan al vanaf het begin van WW betrokken.
- D66 wil dat de gemeente inwoners met een bijstandsuitkering helpt om een arbeidsritme op te bouwen, door ook parttime en tijdelijk werk te stimuleren en door (her)aanvraagprocedures te verkorten. Ook instrumenten als proefplaatsingen, sollicitatiecursussen of een vergoeding voor het behalen van certificaten, zoals een heftruckcertificaat, kunnen mensen uit de bijstand naar werk halen.
- D66 wil dat met iedereen die een uitkering heeft minimaal één keer per jaar rustig wordt gesproken. Zo krijgen mensen aandacht, kan gekeken worden of alles nog klopt en wat er veranderd is. Mensen vinden dan samen dingen waar eerder nog niet

² "Schaarste" geschreven door Sendhil Mullainathan en Eldar Shafir

aan gedacht was. Wanneer dat nodig is maakt D66 extra budget vrij voor het op een kwalitatief goede en menselijke wijze contact houden met de inwoners zonder werk.

- Fietsdepot: het moet voor bijstandsgerechtigden gemakkelijker worden om een verloren fiets uit het fietsdepot te adopteren.
- De arbeidsmarkt is de laatste jaren steeds flexibeler geworden. De gemeente bemoeit zich uiteraard niet met welk werk iemand doet. Wel kan zij een rol spelen bij het faciliteren (huisvesting) van gunstige werkplekken voor flexwerk en andere zelfstandigen.
- D66 wil dat iedereen zonder werk toch probeert een arbeidsritme te houden. Door het verrichten van vrijwilligerswerk. Zo is de stap naar een betaalde baan makkelijker en kansrijker. Ook vanuit de WW moet vrijwilligerswerk gemakkelijk mogelijk zijn en zelfs aangemoedigd worden door uwv.
- D66 wil mensen met een uitkering helpen om zo snel mogelijk weer betaald werk te vinden. Daarom is goede samenwerking tussen en met het uwv, sociale werkplaatsen, uitzendbureaus en bedrijven belangrijk.
- D66 wil voldoende stage- en leerwerkplaatsen voor jongeren, arbeidsgehandicapten en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. We gaan hierover eerst in gesprek met werkgevers. Als het nodig is, zetten we de gemeentelijke organisatie in om iedereen een eerlijke kans op werk te geven. Ook (oudere) mensen met een beroep waar steeds minder vraag naar is, moeten een kans krijgen om een ander vak te leren.
- D66 wil dat mensen met een bijstandsuitkering de kans krijgen om een opleiding te volgen of een onderneming op te zetten, zonder dat dit direct invloed heeft op de hoogte van de uitkering.
- Op korte termijn springen de “mismatches” op de arbeidsmarkt in het oog. In bepaalde sectoren heerst werkloosheid, terwijl in sectoren als wijkverpleegkundigen, procestechnologen mbo/hbo, ict-specialisten en maakindustrie tekort is aan personeel. D66 wil dat de gemeente het zo makkelijk mogelijk maakt om te scholen en een nieuwe baan te accepteren. Daarnaast wil D66 dat iedere leerling in de gemeente Rijssen-Holtten open en eerlijk wordt voorgelicht over de baankansen na iedere opleiding.
- 8 tot 11 % van de inwoners van de gemeente Rijssen-Holtten kan niet of slechts matig lezen en schrijven. Dat is een enorme groep voor wie de moderne maatschappij erg lastig bij te houden is. Dit speelt hen zeker ook parten bij het (vinden van) werk. D66 wil dat de aanpak van laaggeletterdheid één van de pijlers onder het gemeentelijke beleid wordt. Dit moet worden geïntegreerd in het beleid om te komen naar werk, maar zeker ook in zorg- en welzijnsbeleid. Alleen met een langdurige, goed doordachte aanpak die onontkoombaar is voor de mensen kunnen we ervoor zorgen dat iedereen goed kan lezen en schrijven. Speciale aandacht moet ook uitgaan naar schoolgaande kinderen, want het is zeker niet zo dat zij allemaal op voldoende niveau geletterd zijn.
- We willen actief de invoering van de PSO-ladder promoten. Prestatieladder Sociaal Ondernemen. InfraWerkt uit Holtten was een goed initiatief maar blijkt lastig te zijn daar mensen voor te vinden uit de kaartenbak. PSO zorgt binnen alle branches voor

de juiste initiatieven. Als overgang hanteren we het bouwblokkenmodel met een regionale adviseur SROI.

5.2 Armoede

De theorie is dat mensen met een bijstandsuitkering of werk niet in armoede zouden moeten leven. De praktijk is helaas anders, en het rijk(sbeleid) is hieraan schuldig. Desalniettemin nemen we als gemeente meer dan onze verantwoordelijkheid voor deze mensen in armoede met allerhande voorzieningen. Hetzelfde geldt voor de armoedeval: als je meer gaat werken/verdiene kan het niet zo zijn dat je minder geld overhoudt aan het einde van de maand. Het armoedebeleid moet als belangrijkste doel hebben om de basis op orde te krijgen en de oorzaken van armoede aan te pakken. Onderwijs en werk zijn de belangrijkste ladders om armoede te ontstijgen en daarom investeren we sterk in kansen. Die kansen bieden we niet alleen aan ouders, maar juist ook aan de 700³ kinderen in de gemeente Rijssen-Holteln die in arme gezinnen opgroeien. Omdat kinderen niets kunnen doen aan de situatie van hun ouders. En vooral omdat de jeugd de toekomst is. Als we zorgen dat ook deze kinderen dezelfde kansen krijgen als hun leeftijdsgenoten, dan krijgen zij de kans later niet in armoede te hoeven leven. Zo zouden we armoede op de lange termijn kunnen terugdringen.

- D66 wil starten met het inzichtelijk maken van de effectiviteit van armoedebestrijding. Met behulp van wetenschappelijke trajecten kan de gemeente Rijssen-Holteln duidelijk krijgen hoe goed de “armoede-instrumenten” helpen bij het tegengaan van armoede. Geleerd kan worden van de gemeente Enschede die hier inmiddels al mee is gestart. Wanneer we dit inzicht hebben, kunnen we de mix van armoede-instrumenten zo aanpassen dat we nog meer mensen uit de armoede helpen. D66 wil dat de gemeente meer mensen bereikt die in armoede leven.
- Een experimenteer agenda “Armoede en schulden” gaat helpen bij de aanpassing van de armoede-instrumenten. D66 wil dat de gemeente Rijssen-Holteln kijkt naar experimenten in binnen- en buitenland, en ook zelf aanvullende experimenten doet. Zo kunnen we meer handelen in de geest van de laatste wetenschappelijke inzichten, zeker ook op het gebied van psychologie en gedrag. Met experimenten vinden we vanzelf uit welke instrumenten en aanpak het beste werken voor een bepaalde groep mensen. Dat moeten we wat D66 betreft niet vervuilen met politieke ideologie.
- Experimenten rondom bijstandsverlening kunnen ook bij de experimenteer agenda “Armoede en schulden” horen, maar D66 ziet ook de vele moeite die het andere gemeenten heeft gekost om van het rijk toestemming te krijgen voor experimenten met bijstand. Daarom wacht D66 Rijssen-Holteln die experimenten liever eerst even af alvorens zelf heel veel energie in een eigen bijstand experiment te steken.
- Het bereiken van meer mensen in armoede kan heel simpel beginnen. Zo kan er voor worden gezorgd dat flyers op scholen worden verspreid. Kinderen laten dan aan hun ouders zien wat er mogelijk is met het gemeentelijke kindpakket. De website van de gemeente kan beter toegankelijk gemaakt worden voor mensen in armoede. Het integrale werken houdt ook in dat alle hulpverleners van de gemeente bekend zijn met de voorzieningen voor armoede en mensen daar actief op wijzen.

³ Aantal kinderen in gezinnen die zich onder de lage inkomensgrens bevinden, CBS, 2014

- D66 wil dat kinderen die opgroeien in een gezin met een laag inkomen dezelfde ontwikkelkansen krijgen als andere kinderen. De gemeente heeft hier nadrukkelijk een taak, door ervoor te zorgen dat deze kinderen mee kunnen doen aan sport en cultuur. Door zoveel mogelijk in natura te verstrekken, proberen we ervoor te zorgen dat de hulp ook echt bij de kinderen terecht komt.
- Eigen kracht is een doel, geen middel. Mensen in armoede of schulden hebben vaak even geen eigen kracht, die kunnen we helpen de eigen kracht weer terug te vinden om weer zelfredzaam te zijn. In de tussentijd zorgt de gemeente voor het verminderen van stress bij deze mensen door bepaalde zaken tijdelijk over te nemen. Wanneer het beter gaat met zo iemand kun je pas gaan denken aan onderwijs en training. Dit alles op basis van de laatste wetenschappelijke inzichten, en juist ook de inzichten in menselijk gedrag en psychologie.
- D66 is niet bang voor maatwerk, waarbij niet iedereen meer exact hetzelfde krijgt. D66 wil dat iedereen krijgt wat nodig is. Dit geldt overal, en zeker ook voor armoede. We doen dit omdat het doel, dat mensen zich goed voelen en zichzelf beter kunnen redden, belangrijker is dan dat het middel voor iedere persoon exact gelijk is.
- D66 waardeert het enorm dat mensen en organisaties vrijwillig bijdragen aan het helpen van mensen in armoede. Denk aan de voedselbank, de kledingbank, etc. De gemeente ondersteunt met kleine subsidies en verzorgt de afstemming tussen de verschillende organisaties.

5.3 Schuldhulpverlening

Schulden hebben desastreuze gevolgen. D66 stuurt daarom scherp op een betere schuldhulpverlening door de oorzaken aan te pakken: mensen leren omgaan met geld, mensen waar nodig in bescherming nemen tegen zichzelf. In essentie zijn mensen zélf verantwoordelijk voor hun uitgaven en dus voor hun schulden. Echter, vele schuldenaren kunnen de gevolgen van het doen van financiële uitgaven niet overzien en beheersen. Daarom neemt een budgetcoach van de stadsbank of een bewindvoerder tijdelijk de financiële handel en wandel van deze mensen over. Deze mensen gaan pas dan weer zelf over hun geld wanneer zij daartoe in staat zijn. Zo voorkomen we nog meer schulden, en geven we wel genoeg ruimte aan de kracht van het individu.

- Het meer betrekken van de werkgever van de schuldenaar past wat D66 betreft prima in een effectieve schuldenaanpak. De werkgever heeft immers belang bij het welzijn van zijn werknemer.
- D66 wil snelle hulp bij schuldenproblematiek, zodat verslechtering van de situatie wordt voorkomen. Hierbij is herkenning van belang omdat veel mensen uit gêne zichzelf niet melden met schulden. D66 volgt de aanbevelingen van de Nationale Ombudsman en andere deskundigen op. Wachtlijsten zijn wettelijk niet toegestaan en willen we koste wat kost voorkomen, ook als dat onorthodoxe oplossingen vraagt in samenwerking met woningcorporaties. D66 wil meer experimenteerruimte om mensen met schulden sneller te vinden en te helpen.
- D66 wil pragmatisch handelen om schulden te voorkomen. Veel mensen wachten te lang met het vragen om hulp bij het oplossen van hun schulden. Nu zijn wij als D66 voorstander dat mensen dit op eigen kracht proberen, maar de praktijk wijst uit dat heel veel mensen dit niet lukt. Dan is D66 pragmatisch, dan kiezen we tegen ons

politieke gevoel in voor het eerder actief helpen van mensen, nog voor die mensen er zelf om gevraagd hebben, om zo alle ellende voor te kunnen zijn. Concrete voorbeelden kunnen zijn het inhouden van (zorg)premies en huur op de bijstandsuitkering. Zo voorkomen we betalingsproblemen en huisuitzettingen.

6 Bestuurlijke vernieuwing

D66 streeft naar persoonlijke vrijheid, naar een samenleving waarin mensen zelf bepalen hoe zij hun leven inrichten, en waarin mensen vrij zijn in verbondenheid. Vrijheid in verbondenheid vereist de mogelijkheid voor mensen om te bepalen wie hen bestuurt, en wat die bestuurders doen. Uitgaande van persoonlijke vrijheid in verbondenheid met anderen is het van groot belang dat overheden zich aan de door henzelf gestelde regels houden en democratische verantwoording afleggen en controleerbaar zijn. D66 is daarom altijd een voorvechter geweest van een sterke democratische rechtsstaat waarop mensen invloed en inspraak hebben.

6.1 Sterke lokale democratie

De lokale democratie staat onder druk. Gemeenten krijgen steeds meer taken, politieke partijen hebben moeite goede mensen te vinden, de lokale journalistiek heeft weinig middelen, publiektribunes zijn vaak leeg en de gemiddelde werkdruk van een raadslid is opgelopen tot zestien uur per week. Dat vraagt om verandering; een bestuur zonder tegenmacht is democratisch poreus.

We zien dat de complexiteit van de samenleving groeit, en de inwoners tegelijkertijd meer oplossingen verwachten van de overheid. D66 is reëel: de overheid heeft niet de wijsheid in pacht en kan niet meer alles in haar eentje oplossen vanwege die complexe wereld. De inwoners, bedrijven, organisaties en andere partijen in de samenleving zijn meer dan krachtig om problemen te helpen oplossen. De gemeente maakt hier nog lang niet altijd voldoende gebruik van. De overheid is bescheiden, coördineert en signaleert. Zorgelijk is dat feiten er lang niet altijd meer toe doen in debat. D66 vindt dat de overheid een rol heeft om mensen te helpen feiten van fictie te onderscheiden.

Een sterk bestuur neemt beslissingen in het belang van haar inwoners. Een sterk bestuur stapt over politieke tegenstellingen en (gemeente)grenzen heen en legt verantwoording af, ook als voor de uitvoering van taken een samenwerking met andere gemeenten nodig is. Samenwerking is niet alleen effectief, maar soms ook onvermijdelijk om taken goed uit te voeren, en daarmee in het belang van onze inwoners. Beslissingen die genomen worden in gemeenschappelijke regelingen, zoals welke zorg wordt ingekocht, raken onze inwoners direct. Daarom maakt D66 zich hard voor meer democratische legitimiteit en controleerbaarheid van samenwerkingsverbanden.

D66 staat voor een bestuursstijl waarin je fouten mag maken, mits je ervan leert. Deze bestuursstijl vereist een luisterend oor, en een houding die altijd ten dienste staat van het publieke belang. Dat betekent ook dat wanneer D66 iets uit handen geeft aan inwoners we niet tot in detail gaan zitten controleren. Vertrouwen is het uitgangspunt.

Een goed bestuur is transparant en controleerbaar. Bij macht hoort immers tegenmacht. Uiteraard wordt het college gecontroleerd door de raad, maar ook anderen hebben een taak, zoals lokale media en initiatieven van inwoners.

- D66 zou graag willen zien dat bij de vorming van een nieuwe coalitie een onafhankelijke verkenner/informateur wordt aangesteld die gesprekken voert met de fractieleiders van de gekozen partijen. Op basis van de gesprekken kunnen dan partijen aan tafel komen die een samenwerking gaan verkennen en bespreken. De communicatie van de stappen in het proces, de opdracht die de

verkenner/informateur wordt meegegeven als ook de bevindingen van de verkenner/informateur dienen openlijk gecommuniceerd te worden aan de raad. Ook de onderhandelingen tot een nieuwe coalitie moeten begeleid worden door een onafhankelijke formateur. Zowel de verkenner/informateur als de formateur worden benoemd door de burgermeester.

- D66 wil dat de komende coalitie een akkoord op hoofdlijnen sluit. Op die manier is er ruimte voor wisselende meerderheden in de raad op onderwerpen die niet onderdeel uitmaken van het bestuursakkoord (of coalitieakkoord). Dit maakt het bestuur daadkrachtig en zorgt ervoor dat er beter wordt geluisterd naar de wensen van inwoners.
- D66 wil graag een directeur “Duurzaamheid” binnen de gemeentelijke organisatie. Hiervoor moet geld beschikbaar worden gesteld. Hij zal jaarlijks verantwoording afleggen aan de college over de te behalen doelstellingen.
- D66 is voorstander van samenwerking over grenzen heen, mits afspraken democratisch gelegitimeerd en controleerbaar zijn. Voor taken zoals (jeugd)zorg of afvalverwerking kan door samenwerking schaalvoordeel worden behaald en expertise gedeeld. De keuzes die worden gemaakt in de uitvoering van deze taken raken onze inwoners. Daarom moet de besluitvorming democratisch verlopen.
- D66 is voorstander van een verregaande samenwerking met de WT4 gemeenten. Dit is niet alleen kostenbesparend maar zal ook bijdragen aan betere dienstverlening doordat kennis is gebundeld. Daarbij mag het college verder afslanken naar 3 in plaats van 4 wethouders.
- D66 vindt dat samenwerkingsverbanden in de regel publiek zijn. Zij vallen dan onder de Wet gemeenschappelijke regelingen, met (minimale) wettelijke vereisten ten aanzien van de transparantie, inspraak en verantwoording. Als er geen andere keuze is dan een privaat samenwerkingsverband, dan letten we in de gemeenteraad extra zorgvuldig op de manier waarop de verantwoording en de inspraak van inwoners, belanghebbenden en de raad wordt georganiseerd. Uiteraard geldt dit alleen voor samenwerkingsverbanden waarin politieke keuzes worden gemaakt die invloed hebben op het dagelijkse leven van inwoners.
- D66 wil dat ieder samenwerkingsverband een duidelijk doel dient en wordt heroverwogen als dit doel uit zicht raakt. Het regelmatig heroverwegen van de nut en noodzaak vergroot de effectiviteit van het bestuur en de legitimiteit van het samenwerkingsverband. Bovendien voorkomen we op deze manier wildgroei. Als onze gemeente meer samenwerkingsverbanden heeft dan raadsleden, gaat dit ten koste van de democratische controleerbaarheid.
- Daarnaast ziet D66 er op toe dat het college aan zijn verplichting om een overzicht van alle samenwerkingsverbanden te publiceren voldoet.
- Om de democratische controleerbaarheid van samenwerkingsverbanden te vergroten, wil D66 nieuwe instrumenten ontwikkelen. We willen een rapporteurschap voor raadsleden en werken samen met D66-raadsleden in andere gemeenten. Een goed voorbeeld is het afgelopen periode opgestarte overleg van Twente D66-raadsleden dat 6 keer per jaar plaatsvindt. We willen ook dat de raad in principe is vertegenwoordigd in vergaderingen van deze samenwerkingsverbanden. In Den Haag maakt D66 zich er hard voor dat vertegenwoordigers van grote samenwerkingsverbanden in de toekomst rechtstreeks verkozen kunnen worden.

- D66 wil initiatieven van inwoners beter betrekken bij de gemeente, door ruimte en randvoorwaarden te scheppen. Dit kan als inwoners de groenvoorziening in hun buurt beter kunnen onderhouden dan de gemeente.
- D66 toont zich betrokken bij goed bestuur. We dragen mensenrechten en democratie op effectieve wijze uit en zijn ons bewust van de donkere kanten van politiek in sommige landen, zoals corruptie.
- De gemeente communiceert begrijpelijk met inwoners, bij voorkeur op taalniveau b1.
- D66 wil dat het college zich houdt aan de uitgangspunten van de Wet open overheid, die mede door D66 is ingediend en op dit moment in behandeling is in de Eerste Kamer. Dat wil zeggen dat het college werk maakt van een goede informatiehuishouding, actieve openbaarmaking en geen misbruik maakt van Wob-uitzonderingsgronden.
- D66 wil een actieve gemeentelijke rekenkamer, met slagkracht. De rekenkamer helpt raadsleden en betrokken inwoners met het controleren van het college.
- D66 wil dat raadsleden de ruimte en ondersteuning krijgen om hun controlerende taken goed uit te voeren. Contacten onderhouden met inwoners en verbindingen leggen in de gemeente is een taak van raadsleden. Dat lukt niet als zij verdrinken in informatie- en vergaderstromen.
- Binnen de gemeente Rijssen-Holtten wordt in verhouding tot andere gemeenten vrij vaak besloten om een vergadering achter gesloten deuren te laten plaatsvinden, ook informatiesessie voor raadsleden zijn niet openbaar. In het kader van transparantie en controleerbaarheid door de burger is D66 van mening dat dit in de openbaarheid mag gebeuren. Er kunnen uitzonderingen zijn om een vergadering achter gesloten deuren te houden, echter zouden dit wel uitzonderingen zijn en geen regel.
- D66 zou het toejuichen om meer vrouwelijke raadsleden te mogen verwelkomen. De werkdruk van een raadslid in combinatie met de rol van een vrouw in het gezin is echter vaak moeilijk te combineren. De gemeente zou actief kunnen werken aan oplossingen om eventuele obstakels weg te nemen.
- Journalisten brengen de lokale politiek naar onze inwoners. Ze maken daarmee onze democratie krachtig. D66 wil de lokale journalistiek versterken, zonder dat de onafhankelijke positie van journalisten hierdoor wordt aangetast door een mediafonds op te richten met een onafhankelijk bestuur.
- D66 staat voor het algemene belang. In heel veel gevallen kan de gemeente Rijssen-Holtten samen met de veertien Twentse gemeenten optrekken voor het gedeelde, regionale belang. Dat vereist dat politici over het verleden van strijd en kerktoerenpolitiek heen stappen. D66 Rijssen-Holtten zet zich graag in voor het regionale belang omdat hier nog een wereld te winnen valt. Letterlijk, want wanneer je als Twente naar Den Haag, Brussel en Duitsland gaat, dan sta je samen veel sterker.
- Bij alle samenwerking in de regio moet oog zijn voor proportionaliteit en identiteit. Je werkt alleen samen als dit meerwaarde heeft; wat je net zo goed zelf kan doen, blijf je zelf doen als gemeente. Daarbij heeft D66 oog voor de gevoelens van mensen, in het

bijzonder voor de eigen identiteit die mensen met zich meedragen. Samenwerking hoeft niet te betekenen dat iedereen zijn eigen gevoelde identiteit moet verstoppert.

- D66 wil samenwerken met buurgemeenten om de dienstverlening aan inwoners te verbeteren. Vaak is die samenwerking te organiseren door samen afspraken te maken. Als dit echter leidt tot een woud aan afspraken, of tot samenwerkingsverbanden waarop we als individuele gemeente geen invloed of democratische controle kunnen uitoefenen, moeten we durven kijken naar andere oplossingen. Mogelijk is een fusie met buurgemeenten dan een beter antwoord. Op die manier is de democratische legitimiteit van en controle op de uitvoering van (beleidsrijke) taken geborgd. Bovendien kan een fusie het probleemoplossende en besluitvormende vermogen van de gemeente versterken. D66 wil de mogelijkheden van een fusie met een buurgemeente bespreken.
- D66 wil zich in de gemeenteraad meer richten op hoofdlijnen en resultaten dan op details. Een D66-raadslid is altijd kritisch en zal een detail ter discussie stellen wanneer dit een hoofdlijn raakt. Maar een D66-raadslid verliest zich niet in details waardoor de hoofdlijnen niet meer besproken worden.
- D66 wil minder raads- en commissievergaderingen. Een raad die meer controleert op hoofdlijnen is beter in staat om op hoofdlijnen te sturen. Details behoren door het dagelijks bestuur voortvarend opgepakt te worden waarbij de belangen door middel van inspraak en overleg goed worden geborgd. Vaak worden commissies door het college gebruikt een uitspraak te doen over lastige dossiers. D66 is van mening dat het college meer bevoegdheid nodig heeft om effectief haar taken te kunnen doen. Voorwaarde is dat het college transparant is in haar besluitvorming en daar alle partijen actief bij betreft.
- D66 wil dat bij alle volksraadplegingen alle stemlokalen in de gemeente Rijssen-Holt en gedurende de hele dag opengesteld worden en het mobiele stembureau op de gebruikelijke plaatsen in te zetten.

6.2 Integriteit

Een goed bestuur is uiteraard ook integer. Integriteit is volgens ons meer dan enkel je aan de regels houden. We willen dat bestuurders zich bewust zijn van de mogelijke belangenconflicten en de schijn van belangenverstrengeling vermijden. Hetzelfde geldt voor raadsleden en ambtenaren. Uiteraard beschermen we hen ook tegen ontoelaatbaar gedrag uit de samenleving.

- D66 wil dat bestuurders altijd aanspreekbaar zijn op mogelijke belangenconflicten of ontoelaatbaar gedrag. Indien nodig nemen we initiatief om het reglement van orde aan te passen, zodat mogelijke belangenconflicten op voorhand kunnen worden gemeld. Het onderwerp moet bespreekbaar zijn, ook in de raad.
- De gemeente Rijssen-Holt en heeft een integriteitsbeleid voor ambtenaren, inclusief een klokkenluidersregeling. Nu is het zaak dat de raad jaarlijkse terugkoppeling hierover krijgt.
- Steeds vaker worden lokale bestuurders, raadsleden en ambtenaren bedreigd of geïntimideerd. Een duidelijk voorval overkwam de burgemeester in de afgelopen raadsperiode. Voor D66 is dit onacceptabel. D66 wil dat altijd aangifte wordt gedaan

van bedreiging en intimidatie en dat zij indien nodig beveiliging krijgen. Tegen criminele organisaties die het lokale bestuur ondermijnen, treden we op.

6.3 Meer invloed en aandacht voor inwoners

D66 vindt dat de kern van het bestuurlijke systeem in Nederland z'n waarde heeft bewezen, maar dat het zaak is om het systeem aan te passen aan de sterk gewijzigde omstandigheden in de 21e eeuw. Cruciaal daarin is, dat meer mensen mogelijkheden willen hebben om directe invloed uit te oefenen op hun eigen leefomgeving.

Voor D66 is het belangrijk dat de gemeente goed naar haar inwoners luistert. Juist omdat de gemeente beslissingen neemt die directe invloed hebben op inwoners. Maar ook omdat inwoners hun buurt het beste kennen en het beste weten wat er nodig is.

Inwonersparticipatie is voor D66 een belangrijke aanvulling op de representatieve democratie. Dat vraagt de onlangs aangenomen omgevingswet ook van de gemeenten. Voor D66 is het belangrijk dat iedereen kan inspreken en participeren, niet alleen hoogopgeleide of mondige inwoners.

Directe democratie, moderne vormen van inspraak en andere vormen van inwonersparticipatie zijn een aanvulling op de representatieve democratie. Daarbij realiseert D66 zich dat niet iedereen wil of kan participeren. Het is belangrijk dat we altijd denken aan deze mensen wiens stem we niet of nauwelijks horen maar die ook onderdeel van de samenleving zijn. Bij een participatieproces moet vooraf duidelijk zijn wat de rol van de politiek wel en niet is. Accepteert de politiek bij voorbaat onder vooraf vastgelegde spelregels de uitkomst van een participatieproces? Of worden de uitkomsten van het proces onderdeel van een raadsbesluit? Eén van beide opties moet steeds vooraf gekozen worden, ze kunnen niet door elkaar heen lopen.

D66 is sinds haar oprichting bezig met het betrekken van inwoners bij wat de overheid doet. We hebben ervaring met allerlei inwonersparticipatie-instrumenten. Het is de kunst in een nieuwe situatie het meest geschikte instrument te gebruiken. We weten nog lang niet alles dus mislukkingen accepteren we, als we er maar van leren.

Inwoners kunnen verleid worden mee te denken of zelfs mee te beslissen. Bijkomend voordeel is dat inwoners meer betrokken raken bij wat namens hen allemaal in het openbaar gebeurt. Zo kunnen inwoners ook een meer geïnformeerde keus maken bij verkiezingen. D66 wil daarom graag experimenteren om inwoners meer te betrekken bij de beslissingen die genomen worden in de gemeente. D66 ziet daarbij dat verschillende situaties of verschillende groepen mensen om verschillende instrumenten vragen. D66 wil ook dat inwoners en ondernemers beter uitgelegd krijgen waarom bepaalde zaken op het niveau van de wijk, dorp of buurtschap geregeld en aangepakt worden, terwijl andere zaken juist op het niveau van de regio geregeld en aangepakt worden. De dialoog daarover moet leiden tot meer draagvlak en tot minder onderling wantrouwen. D66 heeft als ideaalbeeld een cultuur waarin het normaal is om regelmatig de bevolking op de diverse schaalniveaus te informeren over cruciale thema's en om hen daarover te bevragen. Dus willen we in de gemeente Rijssen-Holtten stimuleren dat van onderaf een cultuur ontstaat waarin inwoners het normaal vinden om mee te denken en mee te beslissen.

- D66 verwelkomt ideeën en initiatieven die invulling geven aan meer invloed voor inwoners. Daarom willen we een participatieverordening opstellen, met een selectie aan instrumenten, zoals buurtrechten.
- D66 wil dat inwoners zo vroeg mogelijk in het besluitvormingsproces inspraak krijgen. Dan is er meer ruimte om rekening te houden met de wensen en bezwaren van

inwoners. Uiteraard pas als het onderwerp voldoende tastbaar is voor inwoners, zodat zij de urgentie en de gevolgen goed kunnen inzien.

- D66 wil dat de gemeente vooraf duidelijke verwachtingen geeft voor de inspraak en achteraf uitlegt waarom suggesties wel of niet zijn overgenomen.
- D66 wil dat bewoners meer te zeggen krijgen over waar het aan wordt besteed. Door gebruik te maken van buurtbijeenkomsten en online inspraakmogelijkheden, kunnen veel bewoners worden bereikt.
- D66 is voorstander van het introduceren van een jeugdraad in de gemeente. De jeugdraad wordt gevormd door leerlingen van de groepen zeven en acht van de basisscholen. Door middel van eigen verkiezingen wordt per school een leerling uit groep zeven en een leerling uit groep acht gekozen. Er worden door de jeugdraad thema's behandeld zoals pesten op school, zwerfvuil, hondenpoep, speelvoorzieningen en (verkeers)veiligheid. Kinderen kunnen zelf ook onderwerpen aandragen. Uiteindelijk kan de kinderraad adviezen en plannen voorleggen aan gemeenteraad en college van B&W.
- Naast de jeugdraad wil D66 dat er ook een jeugdburgemeester in het leven wordt geroepen. Iedere inwoner van de gemeente Rijssen-Holten van 12 tot 18 jaar oud kan zich kandidaat stellen als jeugdburgemeester. De jeugdburgemeester is aanspreekpunt en ambassadeur voor de jeugd in onze gemeente. Vanuit die positie zal deze de gemeente adviseren. Daarnaast heeft de jeugdburgemeester invloed op de agenda van raad en college en zal hij of zij de burgemeester vergezellen bij officiële gelegenheden en evenementen zoals dodenherdenking op 4 mei.
- D66 wil dat inwoners zelf een raadsvoorstel kunnen indienen, als zij hiervoor voldoende handtekeningen verzamelen. De gemeenteraad is dan verplicht dit voorstel in behandeling te nemen. We verwachten van inwoners dat zij in het voorstel aangeven welke maatregelen van de gemeente worden verwacht en hoe eventuele kosten worden gedekt.
- D66 wil bij initiatieven vanuit de samenleving dat de overheid bewaakt dat wel iedereen aan bod kan komen. Een burgerinitiatief mag geen dekmantel zijn voor het doordrukken van de zin van één bepaalde groep inwoners. Overigens is unanimititeit ook weer niet nodig.
- Een gemeente dekkend systeem van wijkprogramma's en wijkbudgetten zorgt voor mogelijkheden voor inwoners om zelf dingen te beslissen en te ondernemen in hun wijk. Daarbij is het belangrijk dat iedere wijk, ook de buurtschappen op het platteland, weet dat men een erkend wijkorgaan in het leven kan roepen.
- D66 wil los van gemeentegrenzen inwoners betrekken bij besluitvorming. Te denken valt aan de aanleg van wegen die een gemeentegrens passeren, de aanleg van duurzame-energieprojecten in grensgebieden van gemeente(n), of de ontwikkeling van nieuw afvalbeleid.
- D66 wil verzekeren dat gemeenten van elkaar leren wat betreft ervaringen met inwonersparticipatie. Het resultaat kan een participatiegids met tips & trucs en ervaringsvoorbeelden zijn. Ook de wrijving van inwonersparticipatie met reguliere besluitvorming moet benoemd worden.

- D66 wil de inwoners meer betrekken bij de activiteiten en besluiten van de regionale samenwerking in Twente. Hiertoe zouden minstens twee peilingen onder de Twentse bevolking kunnen worden verricht. Essentieel is dat deze Twentse inwonersparticipatie niet vanuit een enkele gemeente, maar vanuit alle veertien gemeenten samen wordt georganiseerd. Heilige huisjes worden hierbij niet geschuwd.
- D66 denkt aan de volgende participatie-experimenten: Digitale peilingen, bijeenkomsten met allerlei werkvormen, g1000, met financiële bijdragen en menskracht bewoners en ondernemers stimuleren om zelf met initiatieven te komen om bij te dragen aan versterking van buurt, wijk, dorp, stad en platteland.
- Adviesraden die bestaan uit inhoudelijk of procesmatige deskundigen kunnen ook de betrokkenheid van de inwoners bij het bestuur van de gemeente vergroten. Daarnaast leiden adviezen vaak tot betere besluiten. Wel is het zaak de adviesraden voldoende voor het voetlicht te brengen bij het college en de gemeenteraad.
- We vinden het belangrijk dat inwoners laagdrempelig contact kunnen leggen met de gemeente, door gebruik te maken van kanalen die inwoners ook dagelijks gebruiken, zoals WhatsApp. Niet iedereen kan goed overweg met internet. Daarom blijft het loket bestaan.
- We willen nieuwe regelgeving zoals vergunningen, bestemmingsplannen, verordeningen, etc. beter en makkelijker toegankelijk maken voor de inwoners. D66 wil dat een inwoner digitaal kan aangeven van welke regelgeving in een bepaalde straal rondom een adres hij of zij op de hoogte gehouden wil worden. Vervolgens krijgt de inwoner dan nieuwe vergunningaanvragen, ontwerpbestemmingsplannen etc. digitaal naar zich toe gestuurd. Dan hoeven inwoners niet meer de lange lijsten met nietszeggende omschrijvingen in het Rijssens Dagblad door te ploegen.
- D66 is van mening dat de overheid haar inwoners goed informeert over de plannen, niet alleen kernachtige omschrijvingen maar ook uitgewerkte situatietekeningen etc. Aangezien deze informatie digitaal beschikbaar is, kan tegen lage kosten deze informatie aan de inwoners beschikbaar worden gemaakt. Dit vraagt een goede en actuele website. Daarnaast zal de communicatie met de inwoners door de ambtelijke organisatie een vanzelfsprekendheid worden.
- D66 wil prestatie-indicatoren voor onder andere de doorlooptijd van vergunningsaanvragen en de wachttijd aan de balie. Op die manier maken we de prestaties van de gemeente transparant.
- D66 wil dat de gemeente er altijd naar streeft om conflicten op te lossen zonder juridische procedures. Dat betekent dat de gemeente aan de voorkant het gesprek aangaat om uit te zoeken waar het probleem zit. Dit maakt de kans groter dat een bevredigende oplossing wordt gevonden en kan ook kosten besparen.

7 Gemeentefinanciën

Als sociaalliberalen gaan wij behoedzaam om met de financiële huishouding van de gemeente. Wij zijn zuinig met belastinggeld, omdat wij ons realiseren dat mensen daar hard voor gewerkt hebben. En dat voor elke euro die de overheid uitgeeft, geldt dat mensen niet zelf kunnen kiezen hoe ze die besteden. Om die reden vinden wij het ook belangrijk dat de gemeente zo transparant mogelijk is over inkomsten en uitgaven, en daar ook verantwoording over aflegt. Een sociaalliberale begroting is bovendien toekomstvast: wij willen geen schuld doorschuiven naar onze kinderen en kleinkinderen. Vanuit diezelfde waarde erkennen we echter ook het belang van sommige publieke investeringen — in goed onderwijs en schone energie — die juist op de lange termijn profijt opleveren. Daarom zijn lage lokale lasten voor ons belangrijk, maar niet het enige criterium bij het opstellen en beoordelen van een gemeentebegroting.

Slechts één tot twee procent van de begroting is redelijkerwijs te verschuiven. Veel budgetten volgen uit wettelijke taken en langetermijn verplichtingen. Het goede nieuws is dat in deze complexe wereld niet alles zich laat sturen met geld, dus dit zegt zeker niet alles over het verschil dat een goed D66-bestuur kan maken.

7.1 Eenvoudig en eerlijk

D66 wil dat de gemeente open en duidelijk is richting de gemeenteraad en haar inwoners over haar financiën. Dat begint met een heldere en toegankelijke presentatie van voornemens en resultaten: een begrijpelijke begroting en een leesbare jaarrekening. Daarnaast willen wij dat lasten eerlijk verdeeld zijn. Gemeenten mogen van de wet geen inkomensbeleid voeren via belastingen, maar mogen wel bepaalde belastingen kwijtschelden. Een nadeel hiervan is dat dit het mensen het gevoel geeft dat bepaalde gemeentelijke voorzieningen ‘gratis’ zijn. D66 ziet liever gericht beleid voor armoedebestrijding. Dat kan bovendien specifiek en activerender worden ingezet.

- Voor veel gemeentelijke heffingen (leges, belastingen of heffingen) geldt dat deze maximaal kostendekkend mogen zijn. D66 vindt het belangrijk om inzichtelijk te maken welke kosten precies worden ‘toegerekend’. De hoogte van gemeentelijke leges of retributies zoals die voor bouwvergunningen of trouwen moeten in verhouding staan tot de daadwerkelijk gemaakte kosten. We willen niet de suggestie wekken dat die diensten gratis zijn, maar de gemeente hoeft ook niet te verdienen op deze diensten. Die kosten bieden bovendien een goede stimulans en helder criterium om zo efficiënt mogelijk te functioneren en zo de kosten voor inwoners te beperken.
- D66 is voor een heldere en toegankelijk presentatie van de gemeentefinanciën. Dit betekent dat de rapportages van financiële cijfers, begrotingen en jaarverslagen helder en eenduidig zijn en aansluiten aan het detailniveau waarop de raad moet controleren.
- Bij tekorten op de begroting zoeken wij in eerste instantie naar bezuinigingen of mogelijkheden taken efficiënter en goedkoper uit te voeren, voordat een stijging van de lasten aan de orde komt. Eventuele bezuinigingen ontzien zoveel mogelijk de

kerntaken van de gemeente. Waar mogelijk worden inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties bij (het invullen van) bezuinigingen betrokken.

- D66 wil dat schoon gedrag loont. Rioolbelasting wordt geheven over het waterverbruik. Bij de afvalstoffenheffing en rioolheffing geldt daarom voor zover wettelijk toegestaan het principe: “de vervuiler betaalt”. Dat is niet alleen eerlijker, maar ook beter voor het milieu omdat het mensen bewust maakt van de echte kosten van hun gedrag. Overigens geldt ook dat hoe beter afval wordt gescheiden, hoe lager de kosten voor verwerking zijn (en dus hoe lager de afvalstoffenheffing).
- D66 zou graag een flexibele begroting met minder langlopende verplichtingen willen zodat je de uitgaven sneller kunt aanpassen aan veranderende omstandigheden.
- D66 is voor afschaffing van de hondenbelasting aangezien deze regeling zijn nut niet meer dient. De hondenbelasting is in de middeleeuwen ingevoerd om het aantal honden per gemeente in controle te houden. Ook was het een middel om de verspreiding van hondsdolheid te beperken. Door de hondenbelasting te laten betalen werd het aantal zwerfhonden beperkt, vandaar dat de wet heel duidelijk alleen honden noemt. De inkomsten van de hondenbelasting zorgt er momenteel voor dat de gemeente iets kan ondernemen tegen de vervuiling die door honden wordt veroorzaakt. Tegenwoordig ruimen steeds meer hondenbezitters de uitwerpselen van honden op. D66 wil dat gemeente Rijssen-Holt en hondenbezitters faciliteert, gratis hondenpoepzakjes verstrekt, afvalbakken in gebieden plaatst waar honden uitgelaten worden en hondentoiletten verwijderd.

7.2 Houdbare financiën

De gemeente moet ieder jaar een duurzame begroting inleveren. Dat betekent dat er op lange termijn niet meer wordt uitgegeven dan er binnenkomt en tekorten dus niet structureel worden aangevuld vanuit de gemeentelijke reserves. Anders zijn die reserves op een gegeven moment op en kunnen onvoorziene tegenvallers niet meer worden opgevangen. De gemeente zal voor dit soort gevallen voldoende geld achter de hand moeten hebben. Waar nodig zullen gemeentelijke reserves daarom aangevuld of aangelegd worden. Maar het is zonde onnodig veel geld op de plank te laten liggen, terwijl allerlei zinvolle investeringen in de gemeente te doen zijn.

Speculeren met het aan- en verkopen van grond is in de gemeente Rijssen-Holt en niet aan de orde. Toekomstige opbrengsten zijn in het verleden vaak te rooskleurig voorgesteld en gemeenten hebben daardoor te grote risico's genomen. Grondpolitiek draait om regie over waar die grond voor gebruikt wordt en niet om het maken van winst.

- De gemeente heeft een financiële buffer, een spaarpot, nodig om risico's op te kunnen vangen. Dit heet technisch de “weerstandsratio” en D66 wil dat deze tussen de 1,0 en 1,4 ligt. Dat vereist wel dat de onderliggende boekingen realistisch zijn.
- Aangezien we onvoorziene tegenvallers opvangen met het weerstandsvermogen, vullen we dit vermogen ook aan met onverwachte meevallers.
- Al hetgeen wat te voorzien is, begroot D66 in. We houden geen zaken die we kunnen weten uit de begroting en maken realistische inschattingen. Dus alleen in het geval van een onverwachte, niet te vermijden noch te voorziene uitgave zal deze uitgave zonder begroot te zijn kunnen worden gedaan.

- De meeste inkomsten van een gemeente komen van het rijk, via het zogenaamde gemeentefonds. Helaas wisselt deze bijdrage sterk en onverwachts. Daarom wil D66 gaan sparen om de jaarlijkse fluctuaties van het gemeentefonds te kunnen opvangen. Daartoe wil D66 op termijn het risico van de jaar-tot-jaar wisselingen in de inkomsten van het rijk opnemen in het weerstandsvermogen.
- D66 wijst financiële ontwikkelingen zonder realiteitszin af.
- D66 probeert uitgaven zoveel mogelijk overeen te laten komen met inkomsten. We proberen de uitgaven voor bijstandsuitkeringen zoveel mogelijk te betalen van de inkomsten die we hiervoor krijgen van het rijk. Dat doen we, omdat dat voor de lange termijn de meeste stabiliteit, duurzaamheid, biedt.

7.3 Betere democratische controle

De controle van de gemeenteraad op besteding van belastinggeld kan vaak beter. Dit begint met investeren in de kennis en kunde van raads- en commissieleden en hun ondersteuning door fractiemedewerkers en de raadsgriffie. Daarnaast hebben zij baat bij een actieve gemeentelijke rekenkamer.

De verantwoording over zowel de besteding van geld als de hoogte en verdeling van risico's binnen gemeentelijke samenwerkingsverbanden moet transparant, tijdig en volledig zijn. De gemeente verstrekt subsidies om inwoners, verenigingen en stichtingen tijdelijk een duwtje in de rug te geven of startende initiatieven te ondersteunen. Daarna zou een initiatief op eigen kracht verder moeten kunnen. Subsidies zijn daarom bij voorkeur tijdelijk en worden periodiek geëvalueerd op het bereikte effect.

- Alle gemeentelijke *planning & control* documenten dienen versimpeld en daarmee toegankelijker te worden gemaakt. Raadsleden én inwoners zouden nog eenvoudiger online kunnen volgen waar de gemeente geld aan uitgeeft en wat het effect hiervan is.
- Mensen goed informeren over de inkomsten en uitgaven van de gemeente is slechts het begin. Wij willen de invloed van mensen bij de totstandkoming ook vergroten. Dat kan door invoering van een systeem van “participatief begroten” of een “burgerbegroting” waarbij bedrijven en bewoners zeggenschap/invloed krijgen over de prioriteiten waar de gemeente geld aan besteedt.

8 Integratie

D66 Rijssen-Holten staat voor een gelijkwaardige en een diverse samenleving. Wij vinden het niet acceptabel om een groep mensen vanwege hun etniciteit, geaardheid en religie in een bepaalde hoek te plaatsen of hun buiten te sluiten. Dit past ook niet in het beeld van vrijheid. D66 vindt het belangrijk dat ieder individu gelijke kansen krijgt. Op deze manier vormen alle individuen een goede samenleving. D66 erkent dat integreren niet makkelijk is, daarom willen we ervoor zorgen dat ieder individu een gelijke kans krijgt om mee te doen aan de samenleving. Hiermee heeft D66 zich ten doel gesteld, het stimuleren en inspireren van mensen die niet meekomen tot maatschappelijk meedoen, met de volgende visie. Een mens is een individu. Ieder individu moet gelijke kansen en mogelijkheden krijgen op zijn of haar manier mee te kunnen doen in onze samenleving, zodat zij zelf vorm en invulling kunnen (blijven) geven aan een betekenisvolle toekomst, rekening houdend met hun interculturele aspecten. Individuen mogen niet worden afgerekend op wat een ander individu doet. Wij willen niet dat inwoners verdeeld raken door groepsvorming zowel op scholen, wijken als in de maatschappij. D66 wil juist dat burgers, ongeacht waar ze vandaan komen, wat hun etniciteit, geaardheid en religie is, elkaar ontmoeten. Het accepteren en respecteren van wederzijdse waarden en normen, vinden wij belangrijk. D66 wil dat inwoners bewust zijn van maatschappelijke waarden en normen.

- D66 wil volledige gelijkwaardigheid voor elke seksuele gerichtheid. Niet alleen in de letter van de wet, maar zeker ook in de vrijheid om zichtbaar jezelf te zijn in het dagelijkse leven. Waar die vrijheid wordt beknot, moet de overheid actief optreden. D66 heeft zich de afgelopen jaren actief ingezet voor het uitbreiden van die rechten. D66 blijft zich inzetten voor de acceptatie van lhbt'i's in de maatschappij. De financiering van lhbt'i-beleid moet structureel geborgd worden. Tevens dient de gemeente Rijssen-Holten op 11 oktober tijdens de 'Coming-Outdag' de regenboogvlag te hissen.
- Discriminatie kan ontstaan zonder dat je er meteen erg in hebt. Daarom wil D66 ook in de eigen gemeentelijke organisatie inzetten op bewustwording van deze subtiele manieren van onderscheid maken. We willen hiermee een voorbeeldrol vervullen voor andere organisaties. Het doel moet niet zijn om te veroordelen, maar om een gesprek blijvend op gang te helpen.
- D66 wil één maal per jaar nieuw ingeschreven inwoners de mogelijkheid bieden om via een, door de gemeente georganiseerde, bustour langs de mooiste, nuttige en belangrijkste plekken van de gemeente te rijden met behulp van een gids. Op deze manier kunnen we nieuwe inwoners zich meteen thuis laten voelen in onze gemeente.
- Taalonderwijs aan nieuwe Nederlanders is één van de allerbelangrijkste voorwaarden voor succesvolle inburgering. D66 wil dat de gemeente zo mogelijk stimuleert tot een duurzaam aanbod van taalonderwijs en taalcoaches aan anderstaligen.
- D66 wil dat de gemeente Rijssen-Holten de wijkbewoners proactief informeert over het feit dat statushouders in de wijk komen wonen en met name over hoe ze deze mensen kunnen helpen om snel mee te kunnen doen in onze samenleving. Dit

informereren kan gebeuren met behulp van een flyer met daarop tips en zaken waarmee statushouders geholpen kunnen worden.

9 Veiligheid

Zonder veiligheid is er geen vrijheid, democratie of recht. Mensen kunnen niet in vrijheid keuzes maken als zij niet veilig zijn en zich niet veilig voelen. D66 wil dat mensen zich vrij kunnen bewegen en in vrijheid keuzes kunnen maken over hoe zij hun leven vormgeven. Vanzelfsprekend ligt hier een taak voor de gemeente. D66 wil dat de gemeente zorgt voor de veiligheid van haar inwoners. D66 vindt dat ook de gemeente een rol heeft in het beschermen van onze democratische rechtsstaat, als fundament van de vrijheid van ons allemaal, tegen geweld, georganiseerde criminaliteit en andere vormen van ondermijning. Het aantal meldingen van criminaliteit daalt de afgelopen jaren, maar het is onduidelijk in hoeverre dit komt door een dalende aangiftebereidheid en door verandering van de criminaliteit door de opkomst van nieuwe vormen van cybercriminaliteit. Wel voelen we ons steeds onveilig. D66 vindt het belangrijk de gevoelens van onrust serieus te nemen en ons tegelijkertijd bij het maken van veiligheidsbeleid niet te laten leiden door angst. Daarom kiezen we voor effectieve maatregelen in plaats van schijnveiligheid. We kiezen op de eerste plaats voor het voorkomen van criminaliteit, ook door de diepere oorzaken van criminaliteit en overlast bestrijden.

Het streven naar veiligheid kan ook wel eens schuren met het streven naar vrijheid, zeker wanneer de privacy van mensen in het gedrang komt. D66 vindt dat vrijheden niet zomaar kunnen worden opgeofferd en dat daarom altijd scherp gekeken moet worden naar de balans tussen vrijheid en veiligheid, de zogenaamde proportionaliteit. Dit vraagt om een overheid die in het streven naar veiligheid de vrijheid van inwoners respecteert en hen te allen tijde gelijkwaardig behandelt.

We houden onze samenleving veilig met een veelkoppige aanpak. Handhaving, bestraffing is één kant van de aanpak. De andere kant is het aanpakken van de oorzaken van onveiligheid, D66 wil altijd beide kanten terugzien in de aanpak van een concreet veiligheidsprobleem. Daarbij heeft D66 oog voor de lange termijn en het bredere perspectief: overlast op een plein moet zich niet slechts verplaatsen naar een ander plein, maar op de lange termijn helemaal verdwijnen. Daarom ook is regionale samenwerking van belang om een waterbedeffect binnen en buiten de regio te voorkomen.

Ondermijning van onze samenleving verloopt sluipenderwijs. D66 wil hier de ogen voor open houden, ook al zijn dit zaken waar mensen zich van nature liever van afkeren. D66 wil veiligheidsproblemen meteen aanpakken voordat deze gemeentebreed onoplosbaar zijn geworden.

9.1 Preventie

Preventie, oftewel: het voorkomen van criminaliteit en radicalisering, is voor D66 het uitgangspunt om veiligheid te verbeteren. Dit begint al vroeg, door te investeren in onderwijs en het voorkomen van voortijdig schoolverlaten. Op die manier nemen we de oorzaken van criminaliteit en radicalisering weg. Preventie betekent ook dat we inwoners ondersteunen en mobiliseren om weerbaar te zijn tegen vormen van criminaliteit en overlast. Tot slot wil D66 de handel in softdrugs en prostitutie decriminaliseren.

- Een onderdeel van preventie waarbij de gemeente een belangrijke rol speelt is de uitstraling in een buurt. Een gemeente met schone straten, zonder kapot straatmeubilair en met werkende straatlantaarns kent minder criminaliteit en overlast.

D66 vindt het daarom de taak van de gemeente om de openbare ruimte netjes te houden.

- D66 vindt dat mensen zelf ook een verantwoordelijkheid hebben. Iedereen kan een bijdrage leveren aan de veiligheid in de buurt door goed contact met de burens, door het plaatsen van geschikte sloten op het huis of door een preventieve (Whatsapp)buurt- of burgerwacht.
- D66 wil dat de gemeente initiatieven van bewoners ondersteunt en hen inspraak geeft: bewoners zijn vaak zelf goed op de hoogte van de mate van veiligheid die zij in hun eigen leefomgeving ervaren.
- De politie is een organisatie van, voor en door de burger. De politie moet kunnen inspelen op lokale problemen en daarom moet de politie goed op de hoogte zijn van wat er gebeurt in de gemeente of in een bepaalde buurt. De wijkagent speelt hierin een cruciale rol. D66 wil dat wijkagenten samen met de gemeente en welzijnswerkers in de wijken optrekken, in het geven van voorlichting, het aanwezig zijn bij inspraakmomenten en het op een laagdrempelige wijze aanspreekbaar zijn in de buurt. Wellicht gaat de gemeente hier niet meer over, in dat geval kunnen we als lokale vertegenwoordigers dit aankaarten in Den Haag.
- Daarnaast vraagt preventie om goede samenwerking tussen gemeentelijke diensten, scholen, zorg en welzijnsinstellingen, andere private initiatieven en de politie.
- Onze samenleving digitaliseert steeds meer. Daarom wordt digitale veiligheid steeds belangrijker. Dit vraagt om voldoende inzet en gespecialiseerde medewerkers om digitale diefstal en identiteitsfraude, maar ook online pesten tegen te gaan. Ook hier is preventie van groot belang. D66 wil dat de gemeente op de eerste plaats het goede voorbeeld geeft door haar digitale veiligheid goed op orde te hebben. De gemeente heeft ook een rol bij het verzorgen van de voorlichting aan inwoners en bedrijven over hoe zij hun digitale veiligheid kunnen verhogen. Hier valt ook voorlichting op scholen onder.
- D66 vindt dat het afsteken van vuurwerk uit de hand is gelopen. Mensen, ook toevallige voorbijgangers of omstanders, raken gewond door vuurwerk. Kapotte ogen, vingers, oren, etc. zijn het gevolg; levens zijn voorgoed veranderd. Daarnaast wordt er teveel aan materiaal vernield in de gemeente. Jaarlijks kost ons dit meer dan 10.000 euro. D66 vindt ook dat mensen die zelf vuurwerk af willen steken, dat op bepaalde momenten op bepaalde plekken zouden kunnen doen. Mits zij dat op een verantwoorde manier doen. De inwoners van de gemeente kunnen zelf ook met elkaar in gesprek via een zogenaamde g1000. D66 zou graag dat de gemeente samen met inwoners tot oplossingen komt.

9.2 Softdrugsbeleid

Wietteelt leidt tot veel overlast, brandgevaar en criminaliteit. Opsporing brengt hoge kosten met zich mee. D66 is voor het reguleren van wietteelt en uiteindelijke legalisering van softdrugs. Ons doel hiermee is de gezondheidsrisico's van drugsgebruik te verminderen en de overlast en criminaliteit die gepaard gaat met illegale wietteelt te beperken. Regulering gaat wat D66 betreft samen met goede voorlichting en voldoende toezicht. Om verplaatsing van problemen te voorkomen, pleit D66 voor intensieve afstemming met buurgemeenten, soms ook over de grens.

- D66 wil criminaliteit en overlast verminderen door softdrugs en prostitutie uit de criminaliteit te halen en houden. Wanneer softdrugs geproduceerd worden onder staatstoezicht, kunnen deze legale drugs verhandeld worden en alle andere productie en handel keihard worden aangepakt. Dat neemt niet weg dat de illegale productie nog steeds economisch aantrekkelijk is vanwege de illegale export naar het buitenland. Inzet op opsporing en handhaving blijft dan ook noodzakelijk.

9.3 Prostitutie

D66 vindt dat eenieder die vrijwillig kiest om te werken als sekswerker zelfstandig en veilig dit werk moeten kunnen doen. D66 is voorstander van een lokaal vergunningenstelsel om goede arbeidsvoorwaarden voor sekswerkers te scheppen, zodat zij onder veilige en verantwoorde omstandigheden hun werk kunnen doen. Dit is zowel in het belang van de sekswerker, als van de omgeving. Om misstanden tegen te gaan wil D66 naast maatregelen tegen uitbuiting en misbruik de positie van sekswerkers versterken. Als prostitutie ondergronds gaat, raken sekswerkers uit het zicht van instanties en dit bemoeilijkt de controle. Op deze manier worden sekswerkers kwetsbaar en kunnen zij in de gedwongen prostitutie belanden. Gedwongen prostitutie is een vorm van mensenhandel en daarom onacceptabel.

- Via internet bieden prostituees hun diensten aan. De werkplek is vaak de eigen woning en dus in strijd met het bestemmingsplan. Dat veroorzaakt overlast voor omwonenden die ontdekken dat een prostituee illegaal actief is in hun woonwijk. Slachtoffers van mensenhandel en/of mensen die illegaal in Nederland zijn kunnen ook in de prostitutie belanden, al dan niet tegen hun eigen wil. Rondom de prostitutie spelen pooiers een vaak bedenkelijke rol, bijvoorbeeld in combinatie met uitkeringsfraude. Dit zijn allemaal redenen waarom D66 handhaving wil in deze sector. De andere kant van een effectieve aanpak is het mogelijk maken van legale prostitutie zodat de vraag op de illegale markt opdroogt.

9.4 Handhaving

De preventieve aanpak kan niet altijd voorkomen dat het misgaat. In die gevallen komt handhaving in beeld. Handhaving kan plaatsvinden door de politie, maar ook door Boa's (buitengewoon opsporingsambtenaren) in dienst van de gemeente. Dit vraagt om een heldere afbakening van verantwoordelijkheden en goede samenwerking. De vorming van de nationale politie is een goede ontwikkeling, maar een belangrijk aandachtspunt voor D66 is dat er voldoende aandacht blijft voor lokale veiligheidsvraagstukken.

De cijfers laten zien dat de voor inwoners ingrijpende en geregistreerde criminaliteit afneemt. Denk hierbij aan straatroven, woninginbraken, overvallen en geweldsmisdrijven. Maar de minder zichtbare criminaliteit neemt toe, denk hierbij aan cybercriminaliteit, fraude, oplichting en ondermijning. Tegelijkertijd gaan de preventie en opsporing van deze criminaliteit niet gelijk op met de ontwikkeling ervan. Het is logisch dat we meer cybercriminaliteit zien, aangezien ict veel meer gebruikt wordt. Alles wat ict is valt in principe te hacken, daarom is het zaak dat we hier met meer realiteitsbesef mee omgaan.

Bij de aanpak van veiligheidsproblemen wil D66 inwoners meer betrekken. Dat past bij de verbonden samenleving die we willen zijn, echter vergt dit nog wel wat verandering van de politie.

- D66 steunt de burgemeester in het direct sluiten van panden waar drugs worden gedeald.
- D66 is niet naïef. “Outlaw” motorclubs zoals Satudarah, Bandidos, Hells Angels en No Surrender worden veelal in verband gebracht met zware criminaliteit. Zware criminelen hebben geen respect voor de rechtsstaat en de maatschappij dient dan ook beschermd te worden tegen hen. De burgemeester speelt hierin een actieve rol die het verschil maakt.
- In het geval van de inzet van nieuwe technologieën zoals camera’s en drones zijn we scherp op de inbreuk op privacy. Hierbij helpt het om de inzet periodiek te evalueren. Zo ontdek je ook eventuele onverwachte effecten. D66 wil van alle veiligheidsmaatregelen die een inbreuk vormen op de privacy de proportionaliteit periodiek heroverwegen. Dat kan betekenen dat een maatregel wordt aangepast of gestopt.
- D66 zet zich in voor het beschermen van persoonsgegevens. De decentrale opslag van persoonsgegevens in het GBA moet in lijn met de strenge Europese wetgeving. D66 zal het college controleren op het navolgen van de regelgeving en aanspreken op schending van privacy.
- D66 is voorstander van het delen van openbare informatie via open data (dynamische parkeerdata, bijeengebrachte buurtinfo, maatschappelijke leegstand, WOZ data, open begroting/financiën, afvaldata en open buurtinfo). Ondernemers kunnen die informatie vermarkten en burgers kunnen geïnformeerd blijven over voor hen relevante gemeentezaken. In het Europees Parlement is de D66-delegatie dan ook voorstander van een richtlijn die dit gemakkelijker maakt voor de gemeente.
- D66 wil dat het driehoeksoverleg — het overleg waarin burgemeester, OM en politie spreken over veiligheidsonderwerpen — afspraken maakt over de inzet op lokale prioriteiten met zogenaamde “handhavingsarrangementen”. De gemeenteraden moeten daarbij inspraak krijgen in de te maken afspraken.
- De bestuursstijl die D66 voor staat laat zoveel mogelijk zaken los, vertrouwt op de kracht van de mensen in de samenleving. Dat betekent ook dat wanneer mensen echt fout zitten, we die mensen hard aanpakken om misbruik tegen te gaan.
- Gemeentelijke buitengewoon opsporingsambtenaren (Boa’s) kunnen een rol spelen in de veiligheidsaanpak van de gemeente. De inzet van Boa’s is wat D66 betreft altijd aanvullend aan die van de politie: Boa’s moeten zich niet ontwikkelen richting een nieuw soort gemeentepolitie. Er moet een duidelijke verdeling van taken zijn. D66 wil dat de verschillende rollen en taken in een handhavingsarrangement worden vastgelegd. D66 wil voorkomen dat burgemeesters uit capaciteitsgebrek politietaken overhevelen naar Boa’s.
- Boa’s en andere ambtenaren die naar hun eigen professionele inschatting persoonlijke risico’s lopen kunnen in goed overleg beschermingsmiddelen zoals een steekvest krijgen. D66 vertrouwt hiervoor op het oordeel van de professional.
- D66 streeft naar een effectief lokaal veiligheidsbeleid en dit vraagt om continue samenwerking binnen de veiligheidsregio. Een goede regionale samenwerking betekent dat ook lokaal de veiligheid beter kan worden gewaarborgd. Voor goede

crisisbeheersing is deze samenwerking zelfs essentieel. Crisisbeheersing vraagt om ervaring en routine die alleen op regionaal niveau voldoende kan worden opgedaan.

- D66 wil dat de gemeente Rijssen-Holten een strategie ontwikkelt voor het omgaan met cyberincidenten. Tevens moet de gemeente een voorbeeld kunnen zijn voor andere organisaties die ook zo'n strategie willen ontwikkelen. Want in deze netwerksamenleving is de inwoner compleet afhankelijk van de ict bij alle organisaties, en de gemeente moet dan ook een voortrekkersrol hierin vervullen.
- Handhaving van alle gemeentelijke regelgeving moet met zijn tijd meegaan. Via internet zijn een heleboel overtredingen te signaleren, maar dan moet de gemeente wel een beetje creatief met de digitale mogelijkheden omgaan. Een illegaal evenement of verbouwing is vaak wel te zien via openbare websites zoals Twitter of Facebook en zou dus door een meelezende ambtenaar vanachter het bureau kunnen worden gesignaleerd.

9.5 Bescherming van de democratische rechtsstaat

De democratische rechtsstaat beschermt de vrijheid van ons allemaal. Ook de gemeente draagt wat D66 betreft verantwoordelijkheid in het beschermen hiervan. Op de eerste plaats willen we dat de gemeente de privacy van inwoners beschermt. Daarnaast verwachten we dat de gemeente een rol speelt in het tegengaan van ondermijning van de democratische rechtsstaat als gevolg van discriminatie, radicalisering en criminaliteit.

Een schaduwwereld ontstaat in Nederland en ook in Rijssen-Holten. Die wereld is crimineel van aard en valt vaak buiten de blik van overheden. Tegelijkertijd is die wereld onderdeel van woonwijken, en kan een wereld op zich worden met sociale relaties en interne zorg. Hier wordt veel geld verdiend en grijpt men zonodig naar omkoping, intimidatie en geweld. De 16 miljard aan opbrengsten uit hennepeteelt, laboratoria voor synthetische drugs, cocaïne handel, illegaal gokken, illegale prostitutie en dergelijke moet worden witgewassen. Hierbij komen vervolgens advocaten, notarissen en bestuurders uit de bovenwereld in beeld. Zo vergiftigt dit onze samenleving, en we noemen dit dan ook ondermijning. Veel betrokkenen maken daarnaast ook gebruik van ondersteuning zoals een bijstandsuitkering. Want waarom zou je je nog gedragen of normaal werken als je in een ondermijnde wereld op een illegale manier aan meer geld kunt komen?

- D66 wil dat bij veiligheidsmaatregelen altijd rekening wordt gehouden met de invloed die deze maatregelen hebben op de privacy van inwoners. Het aantasten van privacy vraagt iedere keer om een zorgvuldige en transparante afwegingen. D66 is daarom zeer terughoudend bij het inzetten van cameratoezicht en preventief fouilleren, zeker als maatregelen enkel leiden tot schijnveiligheid. Deze maatregelen dienen altijd tijdelijk, doelgericht en proportioneel te zijn. Aselecte controles, die leiden tot etnisch profileren, moeten hierbij zoveel mogelijk worden voorkomen. Ook moet de gemeenteraad worden geraadpleegd voor inzet van deze instrumenten.
- D66 wil een openbaar register van alle sensoren, camera's en andere manieren waarop data worden verzameld in de gemeente. Zo weet iedereen waar zijn persoonlijke data terechtkomt. D66 zal aan de hand van het gevulde register bekijken waar zorgpunten liggen omtrent de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.
- Discriminatie is onacceptabel. Dit vraagt zowel om voorlichting als, waar nodig, om een strafrechtelijke aanpak. D66 wil dat het aanpakken van discriminatoir gedrag in welke vorm dan ook prioriteit is voor de politie. Voor D66 is het onacceptabel

wanneer de politie etnisch profileert. De overheid moet mensen altijd gelijkwaardig behandelen en hun vrijheden respecteren.

- D66 verbiedt geen ideeën, maar er is geen ruimte voor het aanwakkeren van extremisme, discriminatie of (homo)haat. D66 beschermt de democratische fundamenten te allen tijde omdat we een omverwerping van de democratische rechtsstaat niet toe kunnen staan. Extremisme kan een voedingsbodem zijn voor terrorisme. Daarom willen we dat wijkagenten en welzijnswerkers in gesprek blijven met mensen die in contact staan met extreme organisaties. Het is cruciaal er een centraal meldpunt is, zodat inwoners (signalen van) radicalisering kunnen melden en dat signalen van radicalisering vroegtijdig worden opgemerkt en opgepakt door nauwe samenwerking tussen politie, gemeente, scholen, (religieuze) instellingen en anderen. Daarbij is het essentieel dat de omgeving ook wordt betrokken om te proberen verdere radicalisering te voorkomen.
- Ondernijende criminaliteit, dat wil zeggen criminaliteit waarbij de onderwereld en de bovenwereld verweven raken, zet de rechtsstaat onder druk. Corruptie, witwassen en intimidatie van gezagsdragers zijn hier goede voorbeelden van. Hierbij is de verwevenheid tussen de onderwereld en de bovenwereld ook op lokaal niveau een probleem. Om dit tegen te gaan is een goede samenwerking nodig tussen de gemeente, de politie en de bijzondere opsporingsdiensten.

10 Leefomgeving

10.1 Openbare ruimte

D66 vindt dat iedereen recht heeft op een veilige, groene en gezonde leefomgeving, die inwoners uitnodigt te bewegen, ontspannen en elkaar te ontmoeten. De openbare ruimte is het visitekaartje van onze gemeente en we hebben dan ook speciale aandacht voor de invalswegen en het centrum waar veel bezoekers komen. D66 staat voor een diverse samenleving, en dus ook voor een diverse leefomgeving. Het is belangrijk om allerlei mensen te ontmoeten, ook in je eigen wijk. Daarom wil D66 dat wijken blijven beschikken over ontmoetingsplekken en voorzieningen.

D66 wil dat mensen zoveel mogelijk invloed hebben op hun leefomgeving. De gemeente heeft behoefte aan mensen die meedenken en meewerken aan de inrichting van hun wijk. Dat geeft nieuwe inzichten, een grotere verbondenheid in de samenleving en een betere leefomgeving. De gemeente moet meedenken en meewerken daarom stimuleren. Dit vraagt om een gemeente die regie neemt en flexibel is. Bij de eigen verantwoordelijkheid voor de leefomgeving past ook het principe “de vervuiler betaalt”.

De gemeente behartigt de publieke zaak. De gemeente houdt daarbij niet alleen rekening met vandaag, maar ook met morgen. Hierdoor wordt geborgd dat alle belangen gediend worden, niet alleen die van de kortetermijnwinsten. Voor alle maatregelen op het gebied van de leefomgeving kiezen we voor duurzame langetermijnoplossingen.

D66 wil een samenleving gebaseerd op vertrouwen, niet op wantrouwen. Dat betekent dat we niet alles dicht willen regelen, maar de regels die er zijn er ook gehandhaafd worden. We doen dat volgens het principe “high trust, high penalty”. Handhaving moet daarnaast verbeterd worden, om mensen het vertrouwen te geven dat regels die er zijn er ook voor iedereen zijn. Idealiter zie je bij iedere beslissing dat het voordeel voor de één in verhouding staat tot het nadeel voor de ander. Daarbij moet zoveel mogelijk gelden dat veel wél mag, zeker als omwonenden geen bezwaar hebben.

In onze visie ziet de overheid erop toe dat regels worden nageleefd en afspraken worden nagekomen, maar voert ze zelf zo min mogelijk uit. De gemeente is regisseur, geen ondernemer. De uitvoering wordt gedaan door marktpartijen en partners in de gemeente.

- Inwoners moeten zich veilig voelen in de openbare ruimte. Schone straten die goed zijn verlicht met straatmeubilair dat in goede staat verkeert voorkomen overlast en criminaliteit. Het is de taak van de overheid om de openbare ruimte netjes te houden en inwoners hierin te betrekken.
- D66 wil stenen wijken groener maken. Groen in de wijk zorgt ervoor dat mensen, in het bijzonder ouderen, meer bewegen. Bovendien stimuleert groen dat mensen elkaar ontmoeten. Andersom kan het in stenen wijken in de zomer erg warm worden. Deze “hitte-eilanden” zijn niet alleen onprettig, maar leveren ook gezondheidsrisico's op voor kwetsbare inwoners. Daarnaast heeft groen in de gemeente een belangrijke functie in het verbinden van natuurgebieden en is het goed voor de biodiversiteit. Ook

voor het milieu is het belangrijk dat er voldoende groen is in de wijken. Regenwater wordt niet goed afgevoerd in wijken die sterk versteend zijn.

- Volgens D66 wordt het tijd om binnen onze gemeente een bomenbeleid in te stellen. Bomen dienen beschermd te worden. In planvorming zal behoud van bomen voorop moeten staan en beoordeling door onafhankelijke deskundigen plaats moeten vinden. Voor monumentale bomen mag geen kapvergunningen afgegeven worden mits de boom zelf een gevaar vormt.
- D66 wil dat de openbare ruimte inwoners uitnodigt om te sporten en bewegen. Hiervoor zijn onder meer goede wandel- en fietspaden nodig. De gemeente maakt afspraken over een groene en “beweegvriendelijke” omgeving als overeenkomsten worden gesloten met woningbouwcorporaties en projectontwikkelaars.
- De verkeersveiligheid op het Smidsbelt in Holten voor fietsers en voetgangers is al jaren in het geding zolang het centrum niet verkeersluw is. De besluitvormingsprocedure tot aanwijzing van een groot deel van het centrumgebied laat lang op zich wachten en er is met het aanwijzen tot erf geen veiligheidswinst behaald. Er bestaat bij de Holtense ondernemers en inwoners een sterke behoefte voor een verkeersluw centrum en een parkeervrij Smidsbelt. Daarnaast willen we dat er nu serieuze stappen gemaakt worden om het centrum van Holten af te ronden.
- D66 wil flexibel omgaan met de vele regels die we als overheid hebben opgesteld voor ondernemers. We willen dat zij meer ruimte krijgen voor functievermenging (blurring); als een ondernemer ook een drankje wil verkopen in zijn kledingwinkel moet dit gewoon mogelijk zijn. Dit verhoogt de levendigheid van winkel- en uitgaansgebieden. We willen ook flexibel omgaan met bestemmingen van panden, zodat leegstaande kantoren een andere functie kunnen krijgen. Ook dit is goed voor de leefbaarheid.
- Aan historisch of architectonisch bijzondere gebouwen en beschermde gemeentegezichten ontleen we onze identiteit. D66 wil dat die gebouwen ook volgende generaties inspireren. Daarom willen we in de monumentenverordening regels vastleggen voor ruimtelijke aanpassingen. Tegelijkertijd wil D66 niet dat de bescherming van deze gebieden in de weg staat van het aanleggen van groene daken of zonnepanelen, als dit uit het zicht gebeurt.
- D66 wil dat inwoners meer te zeggen krijgen over hoe het budget voor hun wijk wordt besteed. Het is een taak voor de gemeente om ervoor te zorgen dat veel wijkbewoners van deze inspraakmogelijkheid gebruik maken. Daar waar wijken steun nodig hebben om initiatieven uit te werken kan de gemeente helpen met het uitwerken van initiatieven. Voorbeelden zijn openbaar groen, wijkvoorzieningen, openbare verlichting en een strooiplan.
- Ook in een wijk waar mensen minder meedenken en meewerken, moet het basisniveau van de leefomgeving gegarandeerd zijn. Gemeente en ondernemers brengen het centrum samen op een hoger onderhoudsniveau dan de andere wijken. Dat is omdat het centrum een functie heeft voor de hele gemeente en regio.
- D66 wil experimenteren met het toestaan van particuliere initiatieven waarvoor normaliter geen vergunning wordt verleend. Wanneer een initiatief goed besproken is met belanghebbenden inclusief de gemeente en zij geen bezwaren hebben, waarom zou het dan geen doorgang kunnen vinden?

- Groene daken helpen tegen opwarming, houden water vast en zijn goed voor de biodiversiteit. D66 wil daarom dat groene daken ook onder de “groene leges” gaan vallen, of op een andere manier worden gestimuleerd.
- D66 staat ook voor goed dierenwelzijnsbeleid op lokaal niveau. Zo krijgen circussen met wilde dieren in principe geen vergunning en wordt volop ruimte gemaakt voor bijen en vogels, ook in de bebouwde omgeving.
- We moeten een stresstest klimaatadaptatie uitvoeren. Hierbij kunnen we kijken bij extreme weersituaties hoe onze bewoners en openbare ruimte zich houden. Dit heeft twee voordelen. We kunnen efficiënt investeren ter voorkoming van erger en twee, bewoners worden zich bewust van de gevaren van de klimaatverandering.

10.2 Afval als grondstof

Om de transitie naar een circulaire economie te versnellen wil D66 dat gemeenten ervoor zorgen dat zo weinig mogelijk restafval in de verbrandingsoven verdwijnt. Dat begint bij het scheiden aan de bron. Mensen zullen in de toekomst met “omgekeerd inzamelen” meer gestimuleerd worden afval te scheiden én minder afval te produceren.

- D66 zou graag zien dat we gaan werken met een grondstoffenbank. Dit kunnen we zelf opzetten of samen met buurgemeenten. Hier sparen wij onze vrijkomende grondstoffen op en werken die op tot nieuwe hoogwaardige producten. Voorbeelden: Zand en grond maar ook betonproducten die 100% hergebruikt kunnen worden. Wat vrijkomt in onze gemeente blijft in onze gemeente.
- Afval bestaat niet meer in een circulaire economie. Dat betekent dat onze afvalverwerking anders moet, want in plaats van verbranden willen we grondstoffen winnen uit afval. Concreet willen we deze opdracht aan onze afvalverwerker Twence geven. Twence moet omschakelen van verbranding naar recycling.
- De verwerking van afval is in onze ogen een dienst van algemeen nut waar de overheid de regie over voert namens de gemeenschap, zonder zelf de uitvoering op zich te nemen. Hierbij waarborgt de gemeente dat de totale kosten — voor mens en milieu — worden geminimaliseerd. Nu gebeurt verwerking door het bedrijf Twence. De gemeente Rijssen-Holten is als aandeelhouder mede eigenaar van afvalverwerker Twence. In 2019 verwacht Twence uit haar processen 370 kton CO₂ te vermijden. Dit wordt bereikt door afzet van elektriciteit en warmte, daarmee wordt verbranding van fossiele brandstoffen vermeden. De duurzaamheidsprestaties kunnen aan de aandeelhouders naar rato toegerekend worden. D66 is van mening dat dit een vorm van *windowdressing* is. Twence is destijds opgericht door gemeenten omdat de markt de verbranding van afval niet aanbood. Deze markt is inmiddels volwassen geworden. Daarvoor ziet D66 geen reden meer om aandeelhouder te blijven van Twence. D66 zou graag willen zien dat de inkomsten die gegenereerd worden uit de verkoop van de aandelen Twence in een duurzaamheidsfonds worden gestopt. D66 wil dat dit geld gebruikt wordt voor het verduurzamen van bestaande woningen.
- Veel meer mensen scheiden nu hun afval waardoor meer afval grondstof kan zijn. Nog maar een klein deel, het restafval, kan niet worden hergebruikt en wordt verbrand. Momenteel is het nog niet zo dat mensen die goed afval scheiden en weinig afval leveren, omdat ze zuinig inkopen, beloond worden met een lagere

rekening voor hun afval. D66 zou graag een afvalinzameling methodiek willen zien dat hierin voorziet.

- De volgende stap die daarna gezet moet worden is omgekeerd inzamelen. Mensen brengen dan zelf hun restafval weg, en de grote afvalstromen plastic, papier en groente-, fruit- en tuinafval (gft) worden opgehaald. In beginsel wil D66 omgekeerd inzamelen fasegewijs invoeren. De invoering is wat ons betreft afhankelijk van het praktische draagvlak in de gemeente. We willen de mensen in de gemeente klaarstomen voor een dergelijke verandering in het dagelijkse leven.
- D66 wil afval scheiden zo makkelijk mogelijk maken. Dat betekent dat meer afvalbakken voor plastic compost, papier en glas dan voor restafval. D66 wil inzamelpunten voor groente-, fruit- en tuinafval (gft) bij alle hoogbouw.
- Zwerfvuil is geen gezicht en slecht voor het milieu. De oorzaak is het gedrag van mensen die afval niet even bij zich houden tot ze de volgende afvalbak tegenkomen. Daarom zet D66 in op bewustwording. Dit kan door duidelijke communicatie, het betrekken van kinderen bij afvalprojecten en het faciliteren van wijk opschoning acties. Uiteraard helpt het ook wanneer we het weggooiën van afval zo gemakkelijk mogelijk maken en bedrijven stimuleren zo min mogelijk afval te verkopen. Tot slot helpen harde straffen.

11 Mobiliteit

Zelf kunnen kiezen waar je heen gaat en daarbij de keuze hebben tussen verschillende vervoersmiddelen levert een belangrijke bijdrage aan onze individuele vrijheid. Hoe makkelijker en sneller we ons van huis naar werk, sport of familie kunnen verplaatsen, hoe groter de mogelijkheden om ons leven in te richten zoals we willen. Gemeentegrenzen mogen zo min mogelijk belemmeringen opwerpen als we ergens naartoe willen.

Bereikbaarheid van Twente en Salland zijn dan ook een belangrijke voorwaarde om de economische groei van de laatste jaren verder te vergroten.

Sociaalliberale zijn zich echter tegelijkertijd bewust dat keuzes consequenties hebben voor andere mensen en onze leefomgeving. Veel rijdende auto's veroorzaken geluidsoverlast of stoten fijnstof uit, terwijl op de plek van een geparkeerde auto geen speelplek of boom kan staan. Ook draagt de verbranding van fossiele brandstoffen bij aan klimaatverandering en raken deze energiebronnen op. Die passen dan ook slecht in ons streven naar toekomstvast beleid en duurzame oplossingen. Daarom zien we een grote rol voor de overheid in het stimuleren van keuzes met zo min mogelijke negatieve neveneffecten zodat iedereen de kans krijgt zich makkelijk, snel, schoon en veilig kan verplaatsen zonder onnodige overlast voor anderen. Bovendien kan de gemeente — als een regisseur — zorgen dat verschillende vormen van vervoer goed op elkaar aansluiten. Alleen op die manier blijft de gemeente bereikbaar, leefbaar, mooi en schoon.

11.1 Lopen

Wandelen wordt meestal niet als serieus onderdeel van vervoersbeleid gezien. Toch is lopen misschien wel de meest voorkomende manier om ons voort te bewegen. Het is bovendien laagdrempelig en gezond. De gemeente moet ook voor voetgangers en in het speciaal mindervaliden goed toegankelijk zijn.

- De gemeente heeft niet zoveel beleidsinstrumenten om lopen te bevorderen, maar kan wel zorgen voor goed verlichte en obstakelvrije trottoirs en wandelpaden.
- D66 wil extra inzet op het weren van scooters en ander snel verkeer in de centra zodat het winkelgebied goed toegankelijk is voor voetgangers.

11.2 Fietsen

De fiets wordt niet voor niets het meest democratische vervoersmiddel genoemd. Het is voor vrijwel iedereen beschikbaar en bruikbaar, goedkoop, snel en je kan tot pal voor je bestemming komen. Bovendien is fietsen schoon en gezond.

- D66 zet zich in voor degelijke, toegankelijke en veilige fietsenstallingen. Het kan gebeuren dat fietsen zo populair wordt dat gestalde fietsen en fietswrakken een grote druk leggen op de openbare ruimte. Daarom wil D66 graag een duidelijk maar niet te rigide verwijder beleid voor zogenoemde weesfietsen.

- Het aanleggen van (rood) geasfalteerde, obstakelvrije en waar mogelijk vrijliggende fietspaden met doorlopende routes maakt gebruik van de fiets aantrekkelijker.
- Ouderen zijn relatief kwetsbaar op de fiets; daarom willen we dat fietspaden breed zijn en zonder opstaande randen of paaltjes.
- De elektrische fiets stelt meer mensen in staat om ook voor langere afstanden — tot ca. 20 kilometer — te fietsen. We willen voorzien in voldoende oplaadpunten.
- D66 wil meer mensen verleiden tot fietsen. Daarom wil D66 starten met het aanleggen van fietsradialen. Dit zijn fietsroutes vanuit elk dorp- en stadsdeel naar het centrum en langs belangrijke economische centra en onderwijsinstellingen. De belangrijkste fietsroutes worden voorzien van bewegwijzering. Bovendien worden deze fietsroutes zoveel mogelijk ontvloten van de belangrijke routes voor het autoverkeer. D66 ziet veel verbetermogelijkheden door fiets- en autoverkeer van elkaar te scheiden. Dit verbetert de veiligheid voor zowel fietsers, zoals scholieren en studenten, als voor automobilisten. Daar waar het niet mogelijk is om vrijliggende fietspaden aan te leggen, kunnen de fietsradialen aangelegd worden als fietsstraat: straten waar auto's te gast zijn.
- Bij herinrichting van wegen wordt meer rekening gehouden met de verliesminuten voor fietsers. Tevens kan de gemeente stimuleren dat het concept van de ov-fiets ook op p&r terreinen ingevoerd wordt. Denk aan een actie waarmee korting wordt geboden op een ov-fiets wanneer er gebruik wordt gemaakt van decentraal gelegen p&r terreinen.
- Fietsendiefstal in de gemeente Rijssen-Holtten is een probleem wat we willen aanpakken. Onder meer door stallingsmogelijkheden (op straat en onder dak) altijd te voorzien van de mogelijkheid om je fiets met een ketting vast te kunnen zetten.

11.3 Openbaar vervoer

In (en tussen) veel steden is het openbaar vervoer (ov) een uitstekende manier van reizen. Het ov dient van hoge kwaliteit te zijn om mensen te verleiden voor de trein of bus te kiezen. Dit betekent ov met betrouwbare en frequente vertrek/aankomsttijden (ook 's avonds en 's winters), aangename toegankelijke voertuigen en haltes (veilig, schoon en prettig in het gebruik — óók voor ouderen en mensen met een fysieke beperking) en fijnmazig zodat de afstand tot een overstap of bestemming niet disproportioneel is.

Wij willen dat de gemeente als opdrachtgever zorgt dat ov ook goed is voor milieu en klimaat. En dus zo min mogelijk geluidsoverlast veroorzaakt, CO₂ en fijnstof uitstoot. Dat kan door in concessies eisen aan emissies te stellen.

- Een vervoersketen — van deur tot deur — is zo zwak als de zwakste schakel. Daarom wil D66 met een enquête onderzoeken waar in de gemeente Rijssen-Holtten het overstappen van fiets naar trein, fiets naar bus, bus naar trein etc. nog kan worden verbeterd.
- Soms geeft de vervoerder aan dat een buslijn niet meer genoeg passagiers heeft om rendabel te zijn. Dat gebeurde bijvoorbeeld met de bus van Rijssen naar Deventer. D66 wil dan creatief hierop inspelen om te voorkomen dat hele woonwijken of zelfs een dorp niet meer bereikbaar is met het openbaar vervoer. In deze gevallen kan een kleine buurtbus met vrijwillige chauffeurs een uitkomst bieden.

- D66 wil openbaar vervoer in de gemeente zonder schadelijke uitstoot. Vervoerders moeten worden uitgedaagd om het vervoer met behulp van bussen op batterijen, waterstof, etc. plaats te laten vinden.

11.4 Auto's, bestelbusjes en vrachtwagens

De auto is in veel opzichten een fantastische uitvinding die ons veel (bewegings)vrijheid heeft opgeleverd. Helaas kleven ook forse nadelen aan zowel de rijdende als de geparkeerde auto. Daarom willen we enerzijds alternatieven aanmoedigen en anderzijds die keerzijden compenseren.

D66 wil dat in 2025 meer elektrische auto's op de weg rijden. In gemeenten met druk verkeer gaan mensen gemiddeld meer dan een jaar eerder dood vanwege de roet en fijnstof in de lucht. Elektrisch rijden betekent geen uitstoot en minder verkeerslawaaï.

D66 kiest voor een realistisch mobiliteitsbeleid. Dat betekent veel ruimte voor fiets, bus en voetganger, maar ook een goede bereikbaarheid van economische centra met de auto. Juist de bedrijventerreinen zorgen voor de banen die de gemeente hard nodig heeft, en een voorwaarde voor vestiging voor vele bedrijven is een goede auto-bereikbaarheid.

- Om de leefbaarheid in de gemeente te vergroten, is het van belang om autoverkeer zo veel mogelijk op de hoofdwegen te krijgen en zo weinig mogelijk in de wijken.
- Elektrische auto's zijn stiller en gebruiken geen fossiele brandstoffen. We willen gebruik ervan aanmoedigen met voldoende oplaadpunten en gereserveerde parkeerplaatsen.
- Wij bevorderen autodelen door contact te zoeken met aanbieders als Greenwheels of bewoners te stimuleren coöperaties op te richten. De gemeentelijke organisatie geeft hierin het goede voorbeeld, zoals haar ambtenaren te stimuleren de auto te laten staan of te delen.
- Dertigkilometerzones dienen als zodanig ingericht te worden. D66 ziet goede kansen om dergelijke plannen samen met inwoners te ontwikkelen.

12 Natuur en buitengebied

Het platteland bestaat uit een rijk gevarieerde mix aan functies, zoals natuur, landschap, (agrarische) bedrijvigheid, recreatie en wonen. De natuur vormt daarin een extra kwetsbare schakel. Maar ook het woon- en werkklimaat op het platteland staat sterk onder druk van nieuwe sociaaleconomische en maatschappelijke ontwikkelingen zoals krimp en schaalvergroting.

De overheid moet zich samen met de belanghebbende partners inzetten voor behoud en herstel van het platteland waarin alle belangen evenwichtig aan bod komen en waarin de biodiversiteit actief op een hoger plan gebracht wordt. Dat stelt bewoners in staat om van natuur en landschap en recreatieve voorzieningen te genieten en brengt voor boeren ook brood op de plank. Bovendien vormt een mooi, vitaal en gevarieerd platteland een positieve vestigingsfactor voor nieuwe bedrijven van buiten de regio. D66 vindt dat initiatieven van onderop die bijdragen aan de versterking van de biodiversiteit steun verdienen.

- Voor D66 heeft natuur een intrinsieke waarde en mogen bestemmingsplannen deze in principe niet aantasten. Waar toch natuur moet sneuvelen, wil D66 dat per saldo geen sprake is van afname van het oppervlakte groen en natuur binnen de gemeentegrenzen. Dit kan met een herplantplicht of natuurcompensatie elders in de gemeente.
- Versnippering van het buitengebied een reëel gevaar. Daarom wil D66 bebouwing niet uitbreiden in het buitengebied wanneer dat niet hoeft: inbreiding gaat voor uitbreiding. Wanneer we wel willen uitbreiden, dan doen we dat slim, we voorkomen versnippering van ons kostbare buitengebied.
- In het buitengebied en op industrieterreinen is er sprake van lichtvervuiling. Deze verlichting heeft geeft directe bijdrage aan de verkeersveiligheid. D66 wil deze verlichting slimmer laten maken zodat de verlichting alleen maar aan staat wanneer dat nodig is.
- D66 wil mensen stimuleren hemelwater af te voeren met hun onbetegelde tuin. Ook willen we mensen houden aan de wettelijke voorschriften omtrent hemelwaterafvoer. Omdat we samen het probleem van meer regenwater in meer pieken te lijf moeten gaan. D66 wil altijd eerst proberen mensen te verleiden en faciliteren om het goede te doen. Wanneer dit niet genoeg effect heeft kunnen we het lozen van hemelwater op het riool geleidelijk verbieden.
- De klimaatuitdaging zal o.a. de plaatsing van zonnepanelen en windmolens vergen. D66 is niet op voorhand tegen windmolens en zonnepanelen in het buitengebied. Een landschap verandert nu eenmaal door de eeuwen heen en een ruimtelijke aanpassing moet goed mogelijk kunnen zijn. Wel is het zaak deze duurzame energie-opwekkers slim te plaatsen, aan de randen van de A1 bijvoorbeeld.
- D66 is tegen de vorming van een orgaan dat over het gehele buitengebied spreekt. Ook in het buitengebied zouden de wijkorganen leidend kunnen zijn.

- D66 wil de verbinding tussen stad, dorp en platteland met paden voor fietsers en wandelaars verbeteren.

13 Ruimtelijke ontwikkeling om te wonen, werken en leven

Bij ruimtelijke ontwikkeling horen keuzes. We willen dat iedereen ruimte heeft om te wonen, werken en leven. We willen duurzaam bouwen. We willen dat er ruimte is voor natuur en milieu, want een prettig leefklimaat is ook gezond en groen. De politieke afwegingen die we maken voor de inrichting van de ruimte beïnvloeden bovendien niet alleen het leven van huidige inwoners, maar ook dat van hun kinderen en kleinkinderen.

Nieuwe en andere woonvormen zijn nodig vanwege de *triple vergrijzing* (meer ouderen, ouderen worden ouder en ouderen blijven langer zelfstandig wonen). D66 wil geen aparte wijken voor ouderen, maar gemengde wijken.

Dit vraagt erom dat we in de keuzes die we maken voor de inrichting van ruimte nadenken over wat voor soort samenleving we willen. We willen op de eerste plaats dat keuzes *toekomstvast* zijn. Dat wil zeggen: nieuwe gebouwen zijn duurzaam en bestaande gebouwen willen we verduurzamen. We willen een sociale, ongedeelde samenleving, waarin mensen onderling met elkaar verbonden zijn; we gaan daarom tweedeling in de samenleving tegen, ook in de ruimtelijke keuzes die we maken. D66 vindt bovendien dat iedereen recht heeft op een veilige en een gezonde leefomgeving.

Tot slot hebben we vertrouwen in de creativiteit en vindingrijkheid van professionals en inwoners. We willen dat ondernemers en bewoners ruimte krijgen om invloed te hebben op de keuzes die we maken.

13.1 Wonen

Iedereen heeft wensen en eisen voor zijn woonomgeving. D66 wil dat gemeente ruimte biedt aan inwoners, zodat we gebruik maken van hun creativiteit en vindingrijkheid. Dat wil niet zeggen dat de gemeente zich afzijdig moet houden. Ons doel is dat iedereen in iedere levensfase een passende woning kan vinden, óók toekomstige inwoners. In de visie van D66 zet de gemeente op het gebied van stedelijke ontwikkeling voornamelijk in op het stimuleren en verbinden van initiatieven die in de gemeente ontstaan en het reguleren daar waar kaders nodig zijn. Gemeentelijk grondbeleid heeft hierbij als uitgangspunt het passief faciliteren en niet het actief initiëren.

Bovendien willen we een ongedeelde samenleving. En daarom willen we dat wijken ook een huis bieden voor verschillende inkomensgroepen en verschillende leeftijdsgroepen. Binding met de wijk is een belangrijke voorwaarde voor een duurzaam leefbare wijk. D66 wil daarom levensloopbestendige, inclusieve, wijken.

En we willen de (gebouwde) omgeving verduurzamen en waar nodig vergroenen. Dit vraagt telkens om duidelijke kaders voor ruimtelijke keuzes; waarin kwaliteit leidend is. Die kaders geven bewoners niet minder, maar juist meer vrijheid om invloed te hebben op de uiteindelijke keuzes in de inrichting van onze ruimte.

- D66 wil toekomstbestendig bouwen. Dat betekent dat we in de politieke afwegingen die we maken, ook de belangen van toekomstige bewoners en van huidige bewoners in de toekomst mee moeten nemen. Dat betekent ook dat we in die keuzes rekening houden met demografische ontwikkelingen, zoals krimp en vergrijzing, en toekomstige woonbehoefte.

- D66 wil dat de gemeente ook naar de toekomst zorgt voor voldoende geschikte woningen voor specifieke doelgroepen, zoals ouderen, alleenstaanden, mensen met een lichamelijke of geestelijke beperking, statushouders en starters. Door het transformeren van leegstaande kantoorpanden tot kleinschalige wooneenheden en door bij nieuwbouw in de ontwerpkeuzes er meer rekening mee te houden dat de bestemming van een gebouw kan veranderen.
- D66 streeft naar gemengde buurten, want we vinden het belangrijk dat mensen met verschillende achtergronden en leeftijden elkaar ontmoeten. Hiervoor kan meer diversiteit nodig zijn in koop- en huurwoningen in verschillende segmenten. Daarom wil D66 dat de gemeente ook over de diversiteit van de woningvoorraad afspraken maakt met woningcorporaties en projectontwikkelaars, als buurten te eentonig (dreigen te) worden. Daarnaast wil D66 investeren in de openbare ruimte in populaire wijken.
- De kerntaak van woningcorporaties is het bouwen en onderhouden van woningen voor mensen met een laag inkomen. D66 vindt daarnaast dat zij een taak hebben in het verduurzamen van de woningvoorraad en het verbeteren van de leefbaarheid. Commerciële investeringen zijn wat ons betreft alleen toegestaan als er sprake is van marktfalen én een publiek belang. D66 wil tot slot de huurders medezeggenschap versterken en professionaliseren.
- D66 wil dat nieuwbouw duurzaam is en dat de bestaande woningvoorraad wordt verduurzaamd. Daarom wil D66 dat de gemeente inwoners stimuleert en ondersteunt om hun (particuliere) woning duurzamer te maken, zeker als investeringen een korte terugverdientijd hebben.
- Om in te spelen op veranderende omstandigheden en wensen van inwoners, geeft D66 de voorkeur aan kortlopende, dynamische bouwprojecten. D66 steunt alternatieve vormen van bouwen, zoals collectief particulier opdrachtgeverschap, want dit geeft mensen ruimte om creatief en participatief invulling te geven aan de inrichting van ruimte. Voor D66 staat kwaliteit, dus niet omvang, centraal.
- D66 geeft de voorkeur aan de transformatie van leegstaande (kantoor)gebouwen boven nieuwbouw. Leegstaande kantoren tasten de leefbaarheid in de buurt aan. Bovendien is transformatie van bestaande gebouwen vaak een duurzamere oplossing. Ook de voorzieningen zijn al aanwezig en hoeven dus niet aangelegd te worden. En niet te vergeten: we ontzien op die manier het buitengebied. Daarom wil D66 dat de gemeente actief zoekt naar nieuwe bestemmingen voor leegstaande gebouwen en flexibel omgaat met de bestemming.
- Meer en meer huishoudens hebben geen kinderen of bestaan zelfs uit maar één persoon. D66 wil dat een optimale invulling van huizen tot stand komt. Dat wil niet zeggen dat we meteen speciaal moeten gaan bouwen, maar wel dat we kijken hoe bestaand woningen hierop kunnen worden aangepast en hoe nieuw te bouwen woningen worden ingevuld. In zijn algemeenheid zou het goed zijn wanneer woningen sneller aan te passen zijn, aangezien de samenleving snel verandert en woningen voorsnog maar traag mee veranderen. Het is op de lange termijn nog maar de vraag of alle soorten woningen die we nu kennen nog nodig zijn. Algemeen gezegd willen we een grotere variëteit en flexibiliteit en dat alles gemengd in dezelfde wijk.
- D66 wil de doorstroom in huurwoningen verbeteren. Maar al te vaak zitten 1 of 2 persoons gezinnen in een woning die geschikt is voor 4 tot 5 persoons gezinnen.

Verhuizen is te duur en remt de doorstroming. D66 wil dat de gemeente Rijssen-Holten hier samen met woningbouwverenigingen op zoek gaat naar oplossingen.

13.2 Ruimtelijke ontwikkeling

Door de nieuwe omgevingswet kunnen gemeenten meer dan voorheen keuzes voor ruimtelijke ontwikkeling integraal afwegen. Dat biedt kansen om samen te werken aan een betere ruimtelijke kwaliteit, voor huidige en toekomstige inwoners en over gemeentegrenzen heen. D66 wil dat inwoners en ondernemers meer ruimte krijgen om hun ideeën in te brengen en te realiseren. De gemeente ziet integraal toe op de eenheid en kwaliteit van ruimtelijke ontwikkelingen. Dit vraagt om een heldere omgevingsvisie en om samenwerking, want kwaliteit ontstaat door samenwerking.

Natuur, zowel binnen als buiten de kernen, heeft een groot algemeen nut en D66 hecht hier veel waarde aan. Het buitengebied is belangrijk voor de inwoners om te beleven en om in te recreëren, maar de natuur is daarnaast ook van ecologisch belang voor de mens. Ruimte en middelen dienen beschikbaar te zijn voor natuur. Groen is minder rijkelijk aanwezig in onze omgeving dan vaak wordt verondersteld. D66 wil speciale aandacht voor het buitengebied rondom de Sallandse Heuvelrug in samenwerking met de omliggende gemeenten. D66 wil duurzaam omgaan met de onbebouwde ruimte buiten de kernen door de benodigde ruimte voor bedrijven en woningen eerst in te passen in de bebouwde kom. Ook al is in het buitengebied bouwen vaak goedkoper dan in stedelijk gebied. Mocht dat toch niet gaan, dan mag alleen gebouwd worden buiten de bestaande bebouwde kom op basis van een visie voor het gehele buitengebied. Zo wordt versnippering van het buitengebied tegengegaan.

- D66 wil in de omgevingsvisie vastleggen welke ruimtelijke ontwikkelingen en welke gebiedswaarden aansluiten bij de manier waarop we in de gemeente met elkaar willen samenleven. Dat geeft een duidelijk kader waarmee we ontwikkelaars kunnen begeleiden met het verbeteren van de kwaliteit van hun plannen. Op die manier kunnen we initiatieven toetsen aan wenselijkheid, in plaats van aan regels.
- D66 verwacht van ontwikkelaars dat zij zich inspannen om omwonenden en andere betrokkenen invloed te laten uitoefenen op hun plannen. Op die manier ontstaat een gedragen voorstel. Dit betekent dat de gemeente duidelijke kwaliteitseisen moet gaan ontwikkelen voor het inspraakproces. De gemeente toetst vervolgens of aan de wettelijke eisen is voldaan en maakt tot slot een integrale waardenafweging met de ruimtelijke kwaliteit als maatstaf, op basis van de omgevingsvisie.
- Dit vraagt om een fundamenteel andere werkwijze. We geven meer ruimte aan ontwikkelaars, inwoners en andere betrokkenen. Ambtenaren toetsen niet langer voorstellen aan bestemmingsplannen, maar ondersteunen ontwikkelaars om de kwaliteit van hun voorstellen te verbeteren. Zij gaan dus in gesprek met, coachen en begeleiden betrokkenen.
- Als het aan D66 ligt, ontwikkelen we de omgevingsvisie altijd in samenspraak met buurgemeenten en de provincie. Kwaliteit ontstaat door samenwerking. Dat geldt uiteraard ook voor gebieden waar de bevolking krimpt. Dit kan de gemeente voor moeilijke keuzes stellen, maar als we met de rug tegen elkaar gaan staan, gaat dat altijd ten koste van de kwaliteit van onze leefomgeving. Juist door samen te werken, kunnen we toegankelijke (vitale) voorzieningen van hoge kwaliteit in stand houden voor onze inwoners.

- Onze natuurgebieden mogen niet verder bebouwd worden. Tussen de natuurgebieden en de nieuwbouw moet nog voldoende agrarisch gebied blijven om de natuur te beschermen tegen licht vervuiling, geluid ed.
- De gesprekken tussen de gemeente en de foodgroup Enkco lijken steeds meer in de richting te gaan van een verplaatsing van de Enkco op de Kol naar het industrieterrein Vletgaarsmaten. D66 is voorstander van nieuwbouw van de scholengemeenschap de Waerdenborgh op het Enkcoterrein. Dit is goed voor de ontwikkeling van de school en aanwas van scholieren buiten Holten. Het is een ideale locatie die goed is te bereiken via openbaar vervoer. Rondom de school is dan plaats voor culturele activiteiten. Ook kan op deze locatie de verbinding worden gemaakt met een ROC die complementair is aan de opleidingen die in Rijssen worden geboden.
- Wanneer de scholengemeenschap de Waerdenborgh verplaatst wordt naar het oude Enkcoterrein zou het oude terrein van de Waerdenborgh geschikt zijn voor woningbouw voor een mix van senioren, starters en kleine gezinnen. Voordeel van deze locatie is de nabijheid van de Diessenplas en het medisch centrum.
- Terreinen waarop voor langere tijd geen ontwikkeling heeft plaatsgevonden kunnen worden ingevuld door maatschappelijke initiatieven of het opwekken van duurzame energie.
- D66 wil gebieden integraal ontwikkelen. Dus dan kijk je niet alleen naar het bouwen zelf, maar ook naar verkeer, zorg, werk, klimaatbeleid, etc.
- D66 wil een plan van aanpak voor de invoering van de Omgevingswet in de gemeente Rijssen-Holten. Natuurlijk is het moeilijk om in te schatten hoe een en ander gaat verlopen, maar de Omgevingswet is te belangrijk en biedt te veel kansen om alleen maar af te wachten totdat een andere gemeente alles heeft uitgedokterd.
- D66 is van mening dat de bestaande bedrijventerreinen ingevuld kunnen worden en er geen nieuwe terreinen ontwikkeld hoeven te worden.

14 Kunst & cultuur

D66 vindt het belangrijk dat mensen zich kunnen ontwikkelen: niet alleen als individu, maar ook als onderdeel van de samenleving. Kunst en cultuur bepalen het gezicht van een gemeente. Ze hebben niet alleen invloed op hoe mensen in de gemeente met elkaar omgaan, maar maken de gemeente ook aantrekkelijk om in te wonen, werken en ondernemen of als toerist te bezoeken. In onbruik geraakte panden en industrieterreinen veranderen in broedplaatsen voor creatief talent, bibliotheken zijn tegenwoordig culturele ontmoetingsplaatsen. Historische binnensteden trekken vaak van ver mensen aan. Evenementen en festivals geven de sfeer in een gemeente weer of genieten zelfs landelijke bekendheid. Door het cultuurbeleid gericht in te zetten, creëren gemeenten een eigen cultureel profiel: het 'uithangbord' van de gemeente.

Kunst & cultuur hebben zowel intrinsieke als economische waarde. Met bruisende culturele activiteiten is een gemeente aantrekkelijk om te gaan wonen, dat heeft bewezen economische waarde. D66 vindt de intrinsieke waarde van cultuur zeker zo belangrijk. Cultuur doet eenieder nadenken over geschiedenis, maatschappij, etc. Cultuur kan inspireren, doet ontspannen. Dat zijn intrinsieke waarden die niet goed te meten zijn, maar wel ondersteuning van de overheid verdienen. Omdat iedereen aanvoelt dat dit in het algemeen belang is.

Cultuurbeleid is ook een investering in mensen. Kunst en cultuur voeden maatschappelijk debat, maken de ontwikkeling van gedeelde waarden mogelijk én creëren ruimte voor (menings)verschil. Cultuur spreekt tot de verbeelding en prikkelt mensen om kritisch na te denken. En niet te vergeten, mensen kunnen zelf op hun eigen niveau ook cultuur 'doen', bijvoorbeeld een instrument bespelen of dansen. Zo komen mensen met elkaar in contact en voelen zij zich verbonden met hun gemeente of regio. D66 maakt daarom een vuist voor een sterk cultuurbeleid, dat iedereen toegang geeft tot verschillende vormen van cultuur, draagt bij aan een open samenleving met gelijke kansen.

14.1 Nieuwe doelgroepen

Cultuurbeleid dient zich nadrukkelijk te richten op mensen die niet vanzelfsprekend in aanraking komen met kunst en cultuur, zoals jongeren, lager opgeleiden of nieuwkomers. We willen professionals de ruimte geven om dit te bereiken. D66 wil dat ieder kind kennismaakt met cultuur.

- Om nieuwe doelgroepen te bereiken, is nieuw initiatief nodig. D66 vindt dat de beste plannen uit de maatschappij zelf komen. De gemeente Rijssen-Holtten moet de culturele sector daarin steunen. Dat kan door een cultureel klimaat te stimuleren, goede plannen te financieren en kunstenaars en instellingen te helpen om een breed netwerk op te bouwen.
- In de afgelopen jaren hebben musea, theaters, bibliotheken en andere culturele instellingen in het hele land nieuwe manieren gevonden om een groter of diverser publiek aan te spreken. Ze geven bepaalde doelgroepen inspraak in hun programmering of betrekken hen via speciale acties of projecten. D66 moedigt zulke initiatieven aan. Ook voor lokale en regionale media.

- Bovendien zijn kunst en cultuur vaak aan andere domeinen verbonden, zoals onderwijs of ouderenzorg. Het cultuurbeleid werkt hier aanvullend: kunst en cultuur dragen bij aan de ontwikkeling van kinderen of het welzijn van ouderen.

14.2 Aantrekkelijk cultuuraanbod

D66 pleit voor een kwalitatief en divers cultureel aanbod, waarin het culturele profiel van de gemeente duidelijk naar voren komt. Centraal staat voor D66 dat de gemeente keuzes moet maken. Wat we doen, doen we goed. Waar we door samenwerking in de regio ons cultuuraanbod kunnen versterken, doen we dat. We stimuleren cultureel ondernemerschap. Een sterk cultuurbeleid biedt ook economische kansen voor de gemeente, niet in de laatste plaats door de bedrijvigheid die cultuur met zich brengt. Kunst en cultuur maken een gemeente aantrekkelijk om te wonen, recreëren, werken en ondernemen. Bovendien neemt het belang van de creatieve economie (naast kunsten en erfgoed ook media en entertainment, creatieve zakelijke dienstverlening, mode en design en evenementenhallen) toe.

Van belang is de balans: D66 wil zowel specialistische culturele uitingen die niet veel publiek trekken een kans geven, alsmede massalere (amateur)kunstuitingen. D66 vindt belangrijk om na te gaan of en zo ja in hoeverre het verstandig is om te komen tot intensieve samenwerking op Twents niveau van bedrijven (bijvoorbeeld theaters) in de culturele sector. Een goed samenwerkend systeem van een grote diversiteit aan culturele voorzieningen geeft ons meer slagkracht richting rijk en provincie. Tevens vergroot dit de kans op het behoud op langere termijn van de nu ruimschoots aanwezige culturele voorzieningen.

- D66 wil stimuleren dat instellingen samenwerken en de bezoeker als hoofddoel hebben.
- Theaters en bibliotheken willen we als belangrijke culturele voorziening voor ouderen beschikbaar en bereikbaar houden.
- Cultuur is voor iedereen! D66 wil meer mensen in aanraking brengen met cultuur. Of dat nu hiphop, opera, klassieke schilderkunst of zelf aan de slag met klei is.
- D66 wil één theateraanbod voor de inwoners van Twente én daarbuiten. Of je dan naar de theaterlocatie Hengelo, Enschede, Rijssen-Holten, of Deventer gaat doet er niet zoveel toe. Als je maar makkelijk een voorstelling uit kunt zoeken en dan kies je de tijd en locatie die je goed uitkomen.
- D66 kiest voor een cultuuraanbod rondom de centrum van de gemeente. De culturele instellingen zoals het Parkgebouw en Kulturhus verzorgen een hoogwaardig regionaal georiënteerd cultureel aanbod. Dit doen deze instellingen met een minimum aan budget vanuit de gemeente; bij verdere bezuinigingen zal een specifieke instelling kunnen sneuvelen want de kaasschaaf werkt niet meer. D66 bezuinigt niet op cultuur.
- Dat de culturele instellingen het centrum als uitvalsbasis hebben betekent ook dat zij hun best doen om de inwoners van de andere gemeentedelen te bereiken. Dit kan door communicatie, maar ook door kleine opvoeringen of tentoonstellingen in de wijken te organiseren. Uitgangspunt is voor D66 dat iedereen in de gemeente kennismaakt met en verleid wordt door kunst & cultuur.

- Voor sociaalliberale houdt de wereld niet op bij de (gemeente)grens. Door samen te werken, kunnen gemeenten en andere overheden hun cultuurbeleid op elkaar afstemmen en elkaar aanvullen. Op die manier versterken geldstromen elkaar en kan het aanbod beter aansluiten op de vraag van de inwoners en inspelen op de identiteit van de regio. Daarom willen we dat gemeenten en de provincie gezamenlijk een voorstel indienen voor de culturele instellingen in de regio die volgens hen in aanmerking komen voor landelijke subsidies.
- Dat pakt ook voor de culturele sector goed uit. Het maakt een divers aanbod en grootschaligere projecten mogelijk, zoals gezamenlijke gebouwen, die op lange termijn voordeliger en duurzamer zijn voor culturele instellingen.
- Steeds meer instellingen maken gebruik van “cross-over concepten”. Mensen bezoeken een filmhuis niet meer alleen om naar een film te kijken, maar ook om wat te eten of drinken in het restaurant of aan de bar. Sommige filmhuizen organiseren af en toe concerten. Dit is goed voor de toegankelijkheid van het culturaanbod en de diversiteit van het publiek.
- D66 ondersteunt cultureel ondernemerschap. Zo trekken instellingen een groter en diverser publiek van binnen en buiten de gemeente aan. De extra inkomsten geven hen bovendien meer financiële armslag. Gemeenten kunnen ervoor zorgen dat regels die cross-over concepten onnodig in de weg staan, verdwijnen.
- Culturele instellingen kunnen hun mogelijkheden verkennen zonder dat dit onmiddellijk gevolgen heeft voor hun subsidie. Wel stelt D66 als voorwaarde dat instellingen hun culturele doel altijd voorop blijven stellen en geen oneigenlijke concurrentie aangaan met andere ondernemers.
- D66 pleit ervoor om te investeren in kunstenaars en creatieve ondernemers door leegstaande panden ter beschikking te stellen. Zo krijgt de omgeving een impuls en stimuleert de gemeente de lokale economie.
- D66 wil dat de gemeente duidelijk is over verwachtingen van gesubsidieerde instellingen. Culturele instellingen zijn soms commercieel succesvol, of ze genieten belangstelling van particuliere gevers. Niet alle instellingen bevinden zich echter in die positie. D66 verwacht van gesubsidieerde instellingen dat zij hun culturele doel zo bewust en professioneel mogelijk nastreven, maar niet dat zij voldoen aan voor hen onrealistische begrotingseisen.
- D66 wil dat gesubsidieerde instellingen cultureel ondernemerschap ontwikkelen. Dat betekent niet dat alle instellingen per se commercieel succesvol hoeven te zijn. Als een instelling er naar streeft om een moeilijker bereikbare doelgroep te benaderen en daardoor minder inkomsten verwacht, dan moeten de financiële verwachtingen op die situatie worden toegespitst. Datzelfde geldt als de gemeente verwachtingen stelt aan culturele instellingen die de financiële verwachtingen in de weg kunnen zitten. Zo krijgen culturele instellingen ruim baan om hun eigen culturele doel te bereiken.
- In heel Nederland is de arbeidsmarkt- en inkomenspositie van kunstenaars en mensen in de culturele sector zorgwekkend. D66 vindt dat gemeenten hieraan aandacht moeten besteden in het cultuurbeleid. Met beroepskrachten gaan kennis en vaardigheden verloren die we nodig hebben om onze kunst en cultuur door te geven aan de volgende generatie.

- Vrijwilligers zetten zich vaak met hart en ziel in en zijn van onschatbare waarde. Toch wil D66 niet dat zij, als verkapte bezuinigingsmaatregel, beroepskrachten verdringen. In de eerste plaats omdat mensen die in de sector werken hierdoor hun baan verliezen, maar in de tweede plaats ook omdat de continuïteit van een instelling daardoor worden bedreigd. Ook omdat van vrijwilligers niet hetzelfde kan worden gevraagd als van beroepskrachten.

14.3 Cultureel erfgoed

Erfgoed maakt mensen trots op hun omgeving en historie. D66 vindt dat de gemeente Rijssen-Holten daarom zorgvuldig met haar monumenten om moet gaan. Het loont om te investeren in bijzondere gebouwen of objecten. Dat betekent niet dat het centrum een openluchtmuseum moet worden. Waar mogelijk moeten bewoners en gebruikers de vrijheid hebben om hun panden aan te passen aan de eisen van nu.

- Met beperkte budgetten zijn er specifieke en slimme keuzes t.a.v. erfgoed noodzakelijk. Enerzijds komt karakteristiek en goed onderhouden erfgoed de leefomgeving voor de inwoners ten goede. Anderzijds helpt het ook de gemeente Rijssen-Holten aantrekkelijk te houden voor toerisme en dagjesmensen. Waar mogelijk zet D66 in op goede samenwerking tussen professionals op het gebied van erfgoed en geïnteresseerde inwoners.
- D66 wil het cultureel erfgoed van de gemeente extra beschermen. Hiervoor zal een lijst opgesteld worden waarmee het erfgoed extra bescherming geniet. Het cultureel erfgoed kan bestaan uit evenementen, gebruiken, collecties, etc. die horen bij onze gemeente.

14.4 Ruimte voor festivals

Steeds meer mensen beleven kunst en cultuur via festivals. Zowel jongeren als ouderen voelen zich aangesproken door de sfeer en het aanbod van muziek of toneel. Niet voor niets sprak de Raad voor Cultuur over de “festivalisering” van de maatschappij.

- Voor veel kunstenaars zijn festivals een kans om hun werk aan een groot en divers publiek te laten zien. Voor dat publiek zijn festivals een laagdrempelige manier om kennis te maken met kunst en cultuur. D66 vindt het daarom belangrijk dat festivals de ruimte krijgen.
- Een evenement waar zoveel mensen samenkomen, is goed voor een gemeente, voor kunstenaars én voor de inwoners. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat de gemeente geen voorwaarden moet stellen. Festivals leggen tenslotte ook beslag op publieke ruimten en brengen overlast met zich mee voor omwonenden. Goede afspraken hierover geven ondernemers duidelijkheid en zorgen voor meer draagvlak in de gemeente. Om tot een goede afweging te komen, is het ook belangrijk om onderscheid te maken tussen openbaar toegankelijke festivals en evenementen die uitsluitend tegen betaling kunnen worden bezocht.
- D66 wil dat in de gemeente Rijssen-Holten evenementenvergunningen ruime tijd voor het evenement worden gepubliceerd en organisaties vooraf in contact met de omwonenden van het evenement zijn geweest. Want D66 gelooft dat wanneer mensen weten wat eraan zit te komen en de kans krijgen om informeel te laten weten wat ze daarvan vinden, dan ook meer harmonie zal groeien tussen het evenement en

de mensen die betrokken zijn. D66 zal in de politiek de balans tussen positieve effecten van een evenement en overlast en milieuschade bewaken. Bij commerciële evenementen tolereren we minder overlast en milieuschade.

15 Sport

D66 wil dat mensen zich kunnen ontwikkelen. Als individu, maar ook als onderdeel van de samenleving. Daarom vinden we het belangrijk dat iedereen goed onderwijs krijgt en kans maakt op een goede baan. Mensen ontwikkelen zich ook na school- of werktijd. Eén van de manieren waarop de gemeente daar een positieve bijdrage aan kan leveren is door ervoor te zorgen dat iedereen kan sporten en bewegen. Sporten en bewegen is gezond: het voorkomt dat mensen ziek worden en verhoogt hun welzijn. Daarbij geldt: jong geleerd is oud gedaan. Bovendien komen mensen met verschillende achtergronden en van alle leeftijden met elkaar in contact op het sportveld en in het park. Sport en bewegen voorkomt tweedeling; het brengt mensen samen én zorgt voor gelijke (ontwikkel)kansen.

Uitgangspunt van D66 is dat altijd gestreefd wordt naar zelfredzaamheid van verenigingen en andere sportaanbieders. Waar nodig dient de gemeente verenigingen te ondersteunen om de zelfredzaamheid te vergroten. Overigens is een vereniging geen doel op zich, maar zijn de mensen die sporten het doel waaraan de organisatievorm en -grootte zich aan moet passen. Gemeenten hebben een (financieel) aandeel in het bouwen van een accommodatie en een verantwoordelijkheid in het inrichten van de openbare ruimte, in het bevorderen van sporten en bewegen op school, in het stimuleren van minder actieve groepen in de samenleving en, uiteraard, in het faciliteren van (on)georganiseerde en commerciële sport. Ook voor de gemeente is het gezond om te investeren in sport en bewegen, want gezonde inwoners met veel contacten hebben minder zorg nodig.

15.1 Sport en bewegen in en rondom school

D66 stimuleert sportdeelname en voldoende (dagelijks) bewegen voor alle kinderen gekoppeld aan het onderwijs waardoor geborgd wordt dat alle kinderen worden bereikt. Zowel binnen het lesprogramma als aansluitend op de lessen en (continu)roosters, als buiten schooltijd. Kinderen uit een gezin met een laag inkomen sporten minder dan kinderen met rijkere ouders. Voor D66 is dit niet acceptabel, want alle kinderen verdienen gelijke (ontwikkel)kansen. Daarom staat D66, ook als het om sport en bewegen gaat, voor een inclusieve aanpak, ook buiten schooltijd.

- D66 wil dat school en sport naadloos in elkaar overlopen. Zo maken kinderen al vroeg kennis met sporten en vinden zij het normaal om na school nog even in een groepje te sporten. De gemeente stelt hiervoor combifunctionarissen aan die e.e.a. begeleiden.
- Buurtsportcoaches spelen een belangrijke, stimulerende rol om kinderen te laten sporten. D66 wil buurtsportcoaches worden geïntroduceerd in wijken waar de sportparticipatie laag is en het vermogen tot zelforganisatie (aanvankelijk) beperkt is.
- D66 wil dat alle kinderen kunnen sporten. Daarom willen we de vergoeding van sportactiviteiten opnemen in kindpakketten die de gemeente aan gaat bieden.
- D66 wil dat de gemeente zich inspant om mensen met een beperking te laten deelnemen aan sport en bewegen. We willen dat kinderen met een beperking samen met andere kinderen opgroeien, óók op sportverenigingen.

- D66 ziet sport en bewegen als preventie. Gezonde inwoners met veel contacten hebben minder zorg nodig. Dit bespaart geld. Daarom wil D66 meer budget voor sport en bewegen wanneer dit effectief blijkt.

15.2 Sport en bewegen in de openbare ruimte

D66 wil dat de gemeente inspeelt op de veranderende vraag van inwoners naar een goed ingerichte openbare ruimte die voorziet in de mogelijkheden om zelfstandig of onder begeleiding op een sportieve manier van de openbare ruimte gebruik te maken.

- Daarom wil D66 aandacht voor voorzieningen als fiets-, wandel-, skeeler- en ruiterspaden, maar ook skateplekken, basketbalpleintjes en playgrounds. Bijzonder belangrijk vinden we voldoende veilige, schone groene parken waarin op uiteenlopende wijze gespeeld en gesport kan worden.
- D66 ziet het gebruik van parken door sportprofessionals om met activiteiten als bootcamps en looptrainingen inwoners te begeleiden als wenselijke vormen van nieuw ondernemerschap, dat aansluit op de veranderende sportbehoefte van veel Nederlanders.
- De gemeente maakt in beleid, programma's en bij het sluiten van overeenkomsten met projectontwikkelaars, woningbouwcorporaties en andere actoren bij nieuwbouw en ruimtelijke inrichting, afspraken die bijdragen aan een "groene en beweegvriendelijke omgeving die uitnodigt tot actief bewegen".
- Sport wordt door sportverenigingen in de regel op diverse niveaus aangeboden en zowel competitief als meer recreatief georganiseerd voor leden. D66 is voorstander van het faciliteren van de georganiseerde sport. Vrijwilligers zijn voor deze verenigingen onmisbaar. D66 wil dat de gemeente dit erkent en vrijwilligers op gepaste wijze ondersteunt.
- D66 wil dat de verenigingen zelf zoveel mogelijk initiatief en ondernemendheid laten zien, ook om nieuwe of andere doelgroepen, zoals kinderen met een beperking, aan te spreken. Ook dit kan er om vragen dat vrijwilligers goed worden ondersteund door de gemeente.
- Tevens vragen wij verenigingen een open en inclusief karakter te hebben voor alle groepen in onze samenleving.
- D66 wil dat de gemeente de ongeorganiseerde sport en de commercieel georganiseerde sport, net als de meer traditioneel georganiseerde sport, betreft bij overleg en raadpleging over op te stellen lokaal sportbeleid. In het huidige sportbeleid en overlegstructuren is de focus vaak nog te veel gericht op de traditioneel georganiseerde sport.
- Activiteiten van organisaties met speciale sportfaciliteiten, cursussen en opleidingsmogelijkheden voor ouderen worden publicitair ondersteund.
- D66 ziet graag dat sportondernemers door de overheid worden erkend in de belangrijke rol en hun succes als het gaat om het in beweging zetten van grote

groepen Nederlanders. De meerderheid van de volwassen Nederlanders sport in zelf- of commercieel georganiseerd verband.

- De gemeente Rijssen-Holten kent veel sportverenigingen. Wanneer een aantal verenigingen zou samenwerken of samengaan kan meer sport voor hetzelfde geld worden aangeboden. D66 kent de gevoeligheid, maar wil vanwege de mogelijkheid meer mensen te laten sporten de verenigingen stimuleren en verleiden zich aan te passen met een optimale organisatievorm zoals een fusie van verenigingen.
- D66 wil dat zwemwater voor iedereen beschikbaar is en zwemles voor schoolkinderen toegankelijk is. Dat kan, maar hoeft niet, in de vorm van schoolzwemmen. Via het kindpakket is zwemles ook voor arme mensen bereikbaar. Voor sommige bewoners kan het beter zijn om in een buurgemeente te zwemmen.
- De sportwensen van mensen veranderen. Hardlopen is enorm in de mode nu. Dat betekent dat de accommodaties en verenigingen ook mee moeten veranderen. De gemeente ondersteunt alleen de sportbehoeften van vandaag en morgen, niet die van gisteren. Dat betekent dat verschillende verenigingen beter samen kunnen gaan.
- Goede sportaccommodaties dragen bij aan een positieve sportbeleving. Sportaccommodaties worden structureel beheerd, onderhouden en op termijn vervangen. Bij de realisatie van sportaccommodaties moet rekening gehouden worden met de ontwikkeling van nieuwe sporten. Hiervoor komen financiële middelen beschikbaar. D66 wil in samenwerking met de sportraad een LTVS (lange termijn visie sport) opstellen om ook naar de toekomst toe sport in Rijssen-Holten goed te kunnen borgen.
- De jeugdledensubsidie kan worden afgeschaft en zal plaats maken voor een subsidie met een eenvoudige toekomstbestendige systematiek. Dereguleer waar mogelijk verlicht de administratieve druk.
- D66 vindt dat topsport geen aandachtspunt voor de gemeente is en vooral over kan worden gelaten aan de landelijke overheid en het particulier initiatief. Wel moet de gemeente open staan voor kansen waar topsport ervoor kan zorgen dat meer mensen gaan sporten.